

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Središnja Bosna
Ministarstvo financija

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
KANTONA SREDIŠNJA BOSNA
ZA RAZDOBLJE 2024. - 2026.

Travnik, svibanj 2023. godine

Sadržaj

1. UVOD.....	5
2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE	6
2.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine i Federacije BiH . 6	
2.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna	8
3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	14
3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Kantona Središnja Bosna	14
3.2. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvoja za razdoblje 2023. –2026.....	23
3.3. Rizici ostvarenja pretpostavki	25
4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	26
4.1. Porezna politika i javni prihodi	26
4.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju	28
4.2.1. Prihodi od poreza	28
4.2.2. Neporezni prihodi	31
4.2.3. Ostali prihodi i primitci	31
4.3. Rizici ostvarenja projekcija prihoda	33
4.4. Manjak/višk proračuna Kantona i općina Kantona	34
5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	35
5.1. Stanje i projekcije duga u Kantonu Središnja Bosna.....	35
5.1.1. Nastanak kreditnog zaduženja i kreditni uvjeti	35
5.1.2. Izdana jamstva	36
5.1.3. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2022. do 2026. godine.....	37
5.2. Servisiranje duga Kantona Središnja Bosna	40

Popis tablica

Tablica 1: Osnovni indikatori razvoja Federacije BiH i Kantona Središnja Bosna	14
Tablica 2: Razina razvijenosti Federacije BiH po kantonima za 2021. godinu	15
Tablica 3: Porezi na dohotke fizičkih osoba po kantonima Federacije BiH za 2021. god.	16
Tablica 4: Indeks industrijske proizvodnje Kantona Središnja Bosna	18
Tablica 5: Prosječan broj zaposlenih po kantonima Federacije BiH 2020. i 2021.	19
Tablica 6: Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama KSB u 2021. godini	22
Tablica 7: Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2021. - 2026. godine	24
Tablica 8: Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM	29
Tablica 9: Prihodi Ravnateljstva za ceste u KM	30
Tablica 10: Prihodi od poreza na dobit u KM	30
Tablica 11: Prihodi od poreza na dohodak u KM	31
Tablica 12: Izvršenje prihoda za 2022., procjena za 2023. godinu i projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja KSB za razdoblje 2024. – 2026., u KM	32
Tablica 13: Prihodi Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Središnja Bosna u KM	33
Tablica 14: Prihodi Službe za zapošljavanje Kantona Središnja Bosna u KM	33
Tablica 15: Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2020. - 2022. godina (KM)	34
Tablica 16: Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna, u KM	36
Tablica 17: Stanje i projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM	39
Tablica 18: Obveze Kantona Središnja Bosna po kreditima u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM ..	40
Tablica 19: Potencijalne obveze Kantona Središnja Bosna po izdanim jamstvima u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM	40

Popis grafikona

Grafikon 1: Porezi na dohotke fizičkih osoba u KSB po općinama za 2021. godinu	16
Grafikon 2: Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama za 2021. godinu	17
Grafikon 3: Izvoz, uvoz i trg. bilanca po općinama u KSB za 2021. god. (u mil. KM)	19
Grafikon 4: Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo u KSB u 2021. godini	20
Grafikon 5: Nezaposleni, radna snaga i stopa nezaposlenosti po općinama KSB u 2021. godini	21
Grafikon 6: Pregled plaća u KM po kantonima u Federaciji BiH za 2021. godinu	21
Grafikon 7: Prosječna neto plaća po općinama u 2021. godini	22
Grafikon 8: Nominalni i realni rast BDP-a u BiH za razdoblje 2021. - 2026. g.	23
Grafikon 9: Akumulirani manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2014. - 2022. godina (KM)	34
Grafikon 10: Stanje duga i potencijalnih obveza Kantona Središnja Bosna u 2022. godini	37

Popis kratica

Kratice	Puni naziv
2024.-26.	Srednjoročno razdoblje od 2024. do 2026. g.
BDP	Bruto društveni proizvod
BHAS	Agencija za statistiku BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
CEB	<i>Council of Europe Development Bank</i> (Razvojne banke Vijeća Europe)
COVID-19	<i>Coronavirus disease 2019</i> (Koronavirusna bolest 2019)
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH
DOP	Dokument okvirnog proračuna
DSU	Izravna strana ulaganja
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> (Europska banka za obnovu i razvoj)
EC	<i>European Commission</i> (Europska komisija)
EK	Europska komisija
EKS	Efektivna kamatna stopa
ERP	Program ekonomskih reformi
EU	Europska unija
EU27	27 zemalja Europske unije
EUR	Euro
EURIBOR	<i>Euro Interbank Offered Rate</i> (Europska međubankarska stopa)
EUROSTAT	Europski ured za statistiku
FAR	Projekt reforme fiskalnog sektora
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo financija
FZS	Federalni zavod za statistiku
FZZPR	Federalni zavod za programiranje razvoja
GDP	<i>Gross domestic product</i> (Bruto domaći proizvod)
GIS	Geografski informacijski sustav
GU ECFIN	<i>Directorate-General for Economic and Financial Affairs</i> (Glavna uprava za gospodarske i financijske poslove Europske komisije)
IPA	<i>Instrument For Pre-Accession</i> (Instrument pretpristupne pomoći)
IT	Informatička tehnologija
JKP	Javno komunalno poduzeće
JLS	Jedinice lokalne samouprave
JPP	Javno-privatno partnerstvo
KM	Konvertibilna marka
KSB	Kanton Središnja Bosna
Mil	Milijun
MMF	Međunarodni monetarni fond
MSP	Mala i srednja poduzeća
NERP	Nacionalnog programa ekonomskih reformi
OECD	<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i> (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj)
OMA	Odjeljenje za makroekonomsku analizu (pri Upravi za neizravno oporezivanje BiH)
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PER	Program ekonomskih reformi
PJI	<i>Public investment programme</i> (Program javnih investicija)
PUFBIH	Porezna uprava Federacije BiH
RS	Republika Srpska
SDR	<i>Special Drawing Rights</i> (Posebna prava vučenja)
SRS	Srednjoročna razvojna strategija
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
UJF	Upravljanja javnim financijama
UN	Ujedinjene nacije
UNO	Uprava za neizravno oporezivanje

1. UVOD

Na temelju Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine, Vlada Kantona donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje¹. Smjernice se temelje na dostupnim informacijama i imaju svrhu definirati smjer i ciljeve ekonomske i fiskalne politike u srednjoročnom razdoblju. Ključni dokument koji određuje strateško usmjerenje ekonomske politike Vlade je Strategija razvoja Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2021. - 2027. godine. Smjernice ekonomske i fiskalne politike predstavljaju fiskalni okvir za provedbu ekonomske politike. Na temelju makroekonomskih pokazatelja i pretpostavki društvenog i gospodarskog razvoja, Smjernice procjenjuju proračunske prihode i postavljaju opći financijski okvir za izradu Dokumenta okvirnog proračuna. Cilj je utvrditi gornje granice rashoda za trogodišnje razdoblje za svakog proračunskog korisnika, uzimajući u obzir strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike.

U srednjoročnom razdoblju, ekonomska i fiskalna politika će se fokusirati na poticanje gospodarskog rasta s ciljem stvaranja novih radnih mjesta i privlačenja investicija. Također će se ulagati u razvoj infrastrukture radi poboljšanja prometnih veza, energetske učinkovitosti i digitalne povezanosti. Povećat će se ulaganje u obrazovanje i stručno osposobljavanje kako bi se osigurala kvalificirana radna snaga i potaknula inovacija. Diversifikacija gospodarstva bit će poticana kako bi se smanjila ovisnost o jednoj industriji. Također će se promovirati održivi razvoj kroz zaštitu okoliša i održivo korištenje prirodnih resursa, te će se ulagati u turističku infrastrukturu kako bi se iskoristile prirodne ljepote i kulturna baština.

Vlada će surađivati s drugim razinama vlasti kako bi ostvarila fiskalne ciljeve i učinkovito upravljala javnim financijama s naglaskom na održivi razvoj. Implementirat će se programsko budžetiranje temeljem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 25a/22) radi boljeg planiranja i usklađenosti s strategijama, dugoročnim financijskim planiranjem i kapitalnim ulaganjima. Digitalizacija proračunskih procesa, uključujući planiranje, izvršenje, računovodstveni sustav i financijsko izvještavanje, poboljšat će upravljanje javnim financijama, povećati transparentnost i odgovornost te omogućiti pravedniju raspodjelu resursa i smanjenje korupcije.

Javna uprava će jačati svoje kapacitete i učinkovitost kako bi pružila bolje usluge građanima i poslovnim subjektima. Poboljšanje institucionalnog okvira u skladu sa sustavom financijskog upravljanja i kontrole osigurat će fiskalnu disciplinu i učinkovito pružanje javnih usluga. Ključne mjere za dobro upravljanje javnim sektorom uključuju jasnu razdiobu politika i upravljanja te zaštitu radnih mjesta, plaća, prava i odgovornosti državnih službenika. Također je važno osigurati sveobuhvatan pristup javnim informacijama putem modernih digitalnih usluga.

Prema projekcijama DEP-a, očekuje se postupna stabilizacija cijena u Bosni i Hercegovini u razdoblju od 2024. do 2026. Inflacija bi mogla iznositi 3,1 % u 2024., 2,2 % u 2025. i 1,9 % u 2026. godini.

DEP-ove projekcije za razdoblje od 2023. do 2026. godine predviđaju realni gospodarski rast u Bosni i Hercegovini s prosječnom stopom od oko 3 % godišnje. Očekuje se rast od 2,0 % u 2023., 2,7 % u 2024., 3,0 % u 2025. i 3,3 % u 2026. godini.

---

¹ Sukladno Zakonu o proračunima, Ministarstvo financija je dužno dostaviti prijedlog Smjernica Vladi do 15. svibnja, dok Vlada donosi Smjernice do 31. svibnja tekuće godine. Međutim, zbog kašnjenja u izradi projekcija prihoda za 2023. i razdoblje 2024. - 2026. Federalnog ministarstva financija, koje su dostavljene 19. svibnja 2023., Ministarstvo financija KSB nije moglo dostaviti Smjernice Vladi u zakonskom roku.

2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE

2.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine i Federacije BiH

Europski put Bosne i Hercegovine formalno je počeo 2008. godine kada je potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Bosna i Hercegovina podnijela je zahtjev za članstvo u EU-u u veljači 2016., a **status zemlje kandidatkinje dodijeljen joj je u prosincu 2022.**, pod uvjetom da poduzme preporučene korake kako bi se ojačali vladavina prava, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, upravljanje migracijama i temeljna prava².

Bosna i Hercegovina se u rujnu 2015. godine, zajedno s 192 države članice Ujedinjenih naroda, obvezala na provedbu Programa održivog razvoja do 2030. godine, poznate kao **Agenda 2030**. Ova Agenda sastoji se od 17 ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva. Prvi korak u ostvarivanju Agende 2030 u Bosni i Hercegovini je izrada Okvira za ciljeve održivog razvoja u zemlji. Taj okvir je zajednički dokument svih razina vlasti koji određuje šire smjerove razvoja kako bi vlasti na svim razinama i društvo u Bosni i Hercegovini doprinijeli postizanju ciljeva održivog razvoja.

Na temelju analize stanja održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, uključujući ključne trendove, mogućnosti i prepreke, posebno u kontekstu pristupanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, kao i konzultacija s predstavnicima institucija na svim razinama vlasti i socio-ekonomskim akterima, identificirana su tri smjera održivog razvoja u zemlji:

- 1) Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom
- 2) Pametan rast
- 3) Društvo jednakih mogućnosti,

Osim toga, postoji i dva horizontalna teme:

- 1) Ljudski kapital za budućnost i
- 2) Princip „Nitko ne smije biti isključen“.

Sve razine vlasti u Bosni i Hercegovini će odrediti svoje prioritete, mjere i aktivnosti u skladu s ustavnim nadležnostima kako bi doprinijele Agendi 2030. Navedeni razvojni smjerovi trebaju pridonijeti stvaranju boljeg društva i budućnosti u kojoj nitko nije isključen, gdje su ljudi, prosperitet, mir, partnerstvo i briga za planet Zemlju u središtu zajedničke budućnosti.

Na 57. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 9. studenog 2022. godine, usvojen je **Strateški okvir institucija Bosne i Hercegovine do 2030. godine**. Taj okvir predstavlja skup usmjeravajućih ciljeva za izradu strateških i operativnih dokumenata institucija u zemlji. Cilj donošenja ovog dokumenta je osigurati koherentnost ciljeva i provedbe javnih politika na razini institucija, usklađenost s planiranjem proračuna i drugim izvorima financiranja, te implementaciju ciljeva održivog razvoja kroz strateške ciljeve institucija Bosne i Hercegovine.

U Strateškom okviru izražena je općeprihvaćena vizija i postavljeni su tri strateška cilja: transparentan, efikasan i odgovoran javni sektor; osigurati održiv i pametan ekonomski razvoj; društvo jednakih mogućnosti. Također, definirano je jedanaest prioriteta. Usmjeravajući dokument za izradu ovog okvira bio je Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji je usvojen od strane svih razina vlasti. U procesu donošenja u obzir su uzeti važeći strateški dokumenti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, obveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine i Europske unije, kao i prioritete i preporuke Europske komisije za Bosnu i Hercegovinu, Programa ekonomskih reformi te drugih relevantnih međunarodnih organizacija i istraživanja.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je u ožujku 2023. godine usvojilo **Program ekonomskih reformi (PER BiH 2023. - 2025.)³ za razdoblje od 2023. do 2025. godine**. Kao zemlja kandidatkinja za pristupanje Europskoj uniji, Bosna i Hercegovina je obvezna svake godine izraditi PER za trogodišnje razdoblje i dostaviti ga Europskoj komisiji. Program ekonomskih reformi obuhvaća srednjoročni makroekonomski okvir i fiskalnu politiku, kao i sveobuhvatan program strukturalnih reformi s ciljem poboljšanja rasta i konkurentnosti zemlje.

---

² <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/>

³ <http://www.dep.gov.ba/naslovna?id=2721>

Program se fokusira na 25 reformskih mjera u sklopu strukturalnih reformi koje su prepoznate kao ključne za jačanje konkurentnosti i uklanjanje prepreka gospodarskom rastu i razvoju Bosne i Hercegovine u sljedeće tri godine. Strukturne reforme uključene u program, sukladno smjernicama Europske komisije, obuhvaćaju 13 područja, kao što su upravljanje javnim financijama, zelena tranzicija, digitalna transformacija, poboljšanje poslovnog okruženja i smanjenje sive ekonomije, istraživanje, razvoj i inovacije, reforme u područjima energije, prometa, poljoprivrede, industrije i usluga, obrazovanje i razvoj vještina, zapošljavanje i tržište rada, socijalna skrb i inkluzija te zdravstvena zaštita.

Program ističe tri ključna izazova: povećanje učinkovitosti tržišta rada, poboljšanje poslovnog okruženja kroz suradnju i koordinaciju svih razina vlasti te upravljanje javnim financijama.

Što se tiče Federacije Bosne i Hercegovine, **Strategija razvoja za razdoblje 2021-2027. godine** je ključni dokument koji objedinjuje Agendu 2030, preporuke Europske unije, Ekonomski investicijski plan, Zajedničke socioekonomske reforme za razdoblje 2019-2022. godine i strategiju pametne specijalizacije. Ova integrirana, multisektorska strategija definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ona služi kao temelj za izradu programa rada Vlade FBiH, programa javnih investicija, planova rada ministarstava i institucija, dokumenta okvirnog proračuna i godišnjeg proračuna. Strategija također služi kao osnova za usklađivanje i izradu sektorskih i razvojnih strategija županija i lokalnih jedinica samouprave.

Strategija razvoja Federacije BiH postavlja četiri strateška cilja i 18 prioriteta, te sadrži 78 mjera za njihovu provedbu. Strateški ciljevi obuhvaćaju:

- 1) Ubrzan ekonomski razvoj
- 2) Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj
- 3) Resursno efikasan i održiv razvoj
- 4) Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor

Akceleratori koji najviše doprinose gospodarskom rastu su razvoj digitalizacije i inovacija, otvaranje novih poduzeća i poticanje postojećih, te poboljšanje javnih financija i financijskog sustava. Poboljšanje digitalnog upravljanja podacima i istraživačkih i inovacijskih aktivnosti ima za cilj povećanje produktivnosti rada i konkurentnosti gospodarstva. Kako bi se potakao rast zaposlenosti, planira se otvaranje novih poduzeća uz uključivanje dijaspore, smanjenje fiskalnog opterećenja rada te restrukturiranje i privatizacija državnih poduzeća. U području financijskog sustava, cilj je povećanje štednje građana putem otvaranja štedno-kreditnih zadruga i povećanje investicija, što su ključni čimbenici za rast gospodarstva Federacije BiH.

Unaprjeđenje javnog sektora uključuje prioritete kao što su jačanje vladavine prava, usmjeravanje javne uprave prema građanima i poboljšanje odgovornosti u području javnih financija. Definirane su mjere za ostvarivanje ovih prioriteta kako bi se postigao strateški cilj u području javnog sektora.

Vlada Federacije BiH usvojila je **Strategiju reforme upravljanja javnim financijama (UJF) u Federaciji BiH za razdoblje od 2021. do 2025. godine**. Cilj ove strategije je poboljšanje raspodjele javnih resursa putem povećanja transparentnosti i učinkovitosti upravljanja javnim financijama u Federaciji BiH. Strategija obuhvaća šest ključnih područja: fiskalni okvir, javni prihodi, planiranje i izrada proračuna, izvršenje proračuna, sustav internih financijskih kontrola u javnom sektoru te eksterna revizija.

Kontrola raspodjele i trošenja javnih sredstava bit će pojačana implementacijom programskog proračuna na razini Federacije BiH i u svim županijama. Također je planirano uključivanje Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH kao korisnika proračuna Federacije BiH, što će omogućiti bolju kontrolu javne potrošnje u zdravstvu i poboljšati stabilnost te financijsku održivost zdravstvenog sustava.

Strategijom se želi ostvariti fiskalni prostor za javna ulaganja i kapitalne projekte putem mjera smanjenja ukupnih rashoda i izdataka te istovremenog povećanja javnih prihoda. Time će se pridonijeti stabilnosti javnih financija i trajnom ekonomskom rastu. Strategija obuhvaća sve aspekte upravljanja javnim financijama, uključujući prikupljanje javnih prihoda, upravljanje rashodima, javni dug, javne investicije te unutarnju kontrolu i vanjsku reviziju.

Ovaj dokument ima važnost u jačanju sektora javnih financija za daljnji ekonomski napredak u Federaciji BiH te će pružiti potporu za reforme i provedbu planiranih aktivnosti u drugim sektorima. Također će omogućiti BiH da ispuni zahtjeve pridruživanja EU. Strategijom se predviđaju poboljšanja u područjima koja su izravno ili neizravno povezana s budućim pregovaračkim poglavljima s EU, kao što su oporezivanje, ekonomska i monetarna politika,

carinska unija, financijski nadzor te financijske i proračunske odredbe. Osim toga, Strategija reforme UJF će podržati dijalog s EU o prioritetima reformi u ovoj oblasti i olakšati učinkovito korištenje sredstava prepristupnih fondova EU.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je u ožujku 2023. godine usvojila **Program ekonomskih reformi Federacije BiH za razdoblje 2023-2025. godine** (ERP FBIH), kao dio šireg Programa ekonomskih reformi BiH (ERP BiH). Ovaj dokument predstavlja strateške prioritete Vlade Federacije BiH za srednjoročno razdoblje, s ciljem postizanja veće usklađenosti sa standardima Europske unije u procesu euroatlantskih integracija Bosne i Hercegovine.

Vlada Federacije BiH planira poduzeti mjere usmjerene na stabilizaciju gospodarstva i oporavak od globalnih kriza. To uključuje ciljano usmjeravanje javnih izdataka prema najranjivijim skupinama društva, unapređenje sustava socijalne zaštite te pružanje pomoći i redovito isplatu mirovina, naknada braniteljima, civilnim invalidima, nezaposlenim osobama, prognanicima i povratnicima. Kroz ekonomski model slobodnih zona, vlada ima cilj povećati izravna strana ulaganja i potaknuti domaća ulaganja putem fiskalne discipline i kontrole javnih rashoda, što će imati pozitivan učinak na ukupni gospodarski rast i razvoj.

Mjere također uključuju poboljšanje učinkovitosti tržišta rada putem programa i politika aktivne i pasivne politike zapošljavanja te stvaranje povoljnih uvjeta za povećanje stope zaposlenosti. Pojednostavljivanje postupaka za poduzetnike ima za cilj stvaranje pozitivnog poslovnog okruženja, povećanje konkurentnosti i poticanje razvoja poduzetništva usmjerenog prema održivom gospodarskom rastu, uz pametno upravljanje prirodnim resursima i korištenje čiste energije. Ove mjere također uključuju ulaganja u prometnu infrastrukturu kako bi se stvorile nove razvojne mogućnosti na tom području, što će imati pozitivan utjecaj na cjelokupno gospodarstvo.

2.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna

Sabor Kantona Središnja Bosna je na XXI. sjednici održanoj 15. rujna 2021. godine donio odluku o prihvaćanju **Strategije razvoja Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2021. - 2027. godina**. Ova strategija predstavlja multidimenzionalni proces transformacije u ekonomskom, društvenom, okolišnom, prostornom i institucionalnom smislu, s ciljem poboljšanja kvalitete života građana. Uključeni su svi ključni akteri razvoja, uključujući javni sektor, privatni sektor, civilno društvo i lokalnu zajednicu. Strategija služi kao integrirani multisektorski dokument za Kanton Središnja Bosna, koji utvrđuje javne politike i usmjerava razvoj cijelog područja.

Strategija je osnova za usklađivanje i izradu strategija razvoja lokalnih jedinica samouprave u Kantonu. Također, služi kao polazni dokument za izradu sektorskih strategija, planova razvoja, proračuna i godišnjih programa rada Vlade Kantona Središnja Bosna.

Definirana su tri strateška cilja:

- 1) Poticati održiv ekonomski razvoj.
- 2) Unaprijediti kvalitetu življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane.
- 3) Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu.

S ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki cilj definiran je set prioriteta.

Prioriteti u poticanju održivog ekonomskog razvoja, su:

- Poticati ruralni razvoj uz jačanje poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije
- Povećati konkurentnost industrije kroz tehnološke inovacije i digitalizaciju
- Poboljšati turističku ponudu, infrastrukturu i poduzetništvo za razvoj održivog turizma
- Kreirati povoljnije poslovno okruženje za održiv rast i zapošljavanje

Prioriteti u unaprjeđenju kvalitete življenja, su:

- Unaprjeđenje kvalitete obrazovnog sustava
- Unaprjeđenje športa i kulture
- Poboljšanje postojećih i uvođenje novih usluga u sektoru zdravstva i socijalnoj skrbi
- Povećanje stupnja sigurnosti građana
- Transparentan i djelotvoran javni sektor u službi građana

Prioriteti u poboljšanju stanja okoliša i javne infrastrukture, su:

- Uspostava funkcionalnog sustava za integrirano upravljanje okolišem

- Poboljšanje kvalitete komunalnih usluga uz značajno unaprjeđenje komunalne infrastrukture
- Osigurana zaštita prirodnih resursa kroz održivo i energetski učinkovito upravljanje i korištenje resursa

Strategija razvoja obuhvaća ukupno 194 strateška projekta koji su organizirani u 39 mjera i 11 prioriteta. Prema Strategiji razvoja KSB-a, najveći iznos financijskih sredstava predviđen je za provedbu Strateškog cilja 2, što čini 58,6 % ukupnih sredstava. Strateški cilj 1 ima alociranih 28,7 % sredstava, dok Strateški cilj 3 ima 12,7 %. Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi oko 454 milijuna KM. Od tog iznosa, 60 % će biti financirano iz proračunskih sredstava, 30 % iz drugih izvora financiranja, dok će 10 % biti osigurano putem kreditnih sredstava.

Da bi se ostvarili navedeni ciljevi, ključno je osigurati izvore financiranja za njihovu provedbu. U tu svrhu, izražena je veza između strateških ciljeva i proračunskih programa. Strateškim planom se definiraju smjernice djelovanja ministarstava i kantonalnih uprava, dok se proračunom utvrđuju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za provedbu. Stoga, Strategija služi kao polazna osnova za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike za razdoblje od 2024. do 2026. godine.

Pored ove Strategije, Vlada Kantona Središnja Bosna usredotočena je na različite **sektorske strategije i druge strateške dokumente**. Neki od tih dokumenata su: Strategija razvoja obrazovanja, Strategija razvoja turizma, Strategija gospodarskog razvoja, Strategija komunikacija, Strategija upravljanja ljudskim resursima, Strategije za borbu protiv korupcije, Strategije za unaprjeđenje prava i položaja osoba s invaliditetom, Strategija razvoja prometa, Strategija transporta, Strategija suprotstavljanja trgovini ljudima, Strategija gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, Strategija razvoja i održavanja regionalnih cestovnih pravaca na području Kantona, Strategija zapošljavanja na području KSB, Strategija razvoja zdravstva KSB, Strategija suradnje Vlade KSB s nevladinim (neprofitnim) sektorom, Strategija razvoja sporta, Strategija razvoja kulture, Strategija za mlade, Strategija razvoja malog gospodarstva. Osim tih dokumenata, Vlada je također usredotočena i na druge strateške dokumente poput: Akcijskog plana za ravnopravnost spolova (Gender) KSB-a, Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, Kantonalnog plana zaštite okoliša i Plana upravljanja otpadom.

Vlada Kantona je na 154. sjednici, održanoj 26. 1. 2023. godine usvojila **Program rada za 2023. godinu**, koji sadrži pregled najznačajnijih aktivnosti koje Vlada Kantona planira ostvariti kroz programsku godinu, nositelje pripreme i izrade materijala, kao i rokove u kojima će se pojedina pitanja razmatrati. Sabor KSB je donio Zaključak o prihvaćanju Programa rada Vlade KSB za 2023. na III. sjednici održanoj 15. 3. 2023. godine. U svojoj osnovi navedeni Program rada sastavljen je od pojedinačnih programa rada kantonalnih ministarstava, uprava i upravnih organizacija koji su razmatrani i prihvaćeni. Analizom navedenih pojedinačnih programa rada svih kantonalnih tijela uprave može se zaključiti da će strateški ciljevi Vlade Kantona, gledano po pojedinim oblastima, u 2023. godini biti sljedeći:

U oblasti unutarnjih poslova temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- provedba mjera iz strategije djelovanja Uprave policije
- izvršenje mjera i aktivnosti iz Akcionog plana borbe protiv korupcije
- otkrivanje kaznenih djela ratnih zločina i kaznenih djela iz poslijeratnog razdoblja
- kaznena djela terorizma
- kaznena djela iz oblasti zlouporabe opojnih droga
- sprječavanje i rasvjetljavanje teških kaznenih djela, kao što su teški slučajevi razbojstva i ubojstva iz ranijeg razdoblja
- suzbijanje krađe motornih vozila
- problematika malodobničke delikvencije
- kaznena djela protiv braka, obitelji i mladih (nasilje u obitelji)
- sigurnost prometa u cilju smanjenja broja prometnih nezgoda, poginulih, teže i lakše ozlijeđenih osoba i materijalne štete
- osigurati brži i efikasniji odgovor policije u situacijama i potrebama izvanrednih angažiranja te zahtjeva za intervenciju, osiguranja javnih okupljanja, asistencijama, eventualnim blokadama putnih komunikacija
- rad na poboljšanju procesa pozitivne radne diferencijacije, motivacije službenika unutarnje discipline i procesa osposobljavanja zaposlenika kako bi radili učinkovitije i zakonitije.

U oblasti pravosuđa i uprave temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- obavljanje upravnih, stručnih i drugih poslova utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje mjerodavnosti Kantona Središnja Bosna u oblasti državne službe i pravosudnih institucija, udruženja, kao i u oblasti upravnoga nadzora nad radom kantonalnih organa uprave i pravosudne uprave te izvršenja krivičnih i prekršajnih sankcija
- osiguranje najviših standarda ljudskih prava i sloboda utvrđenih međunarodnim aktima, Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine i Ustavom Kantona Središnja Bosna
- koordiniranje i učestvovanje u dogradnji sistema kantonalnih organa pravosuđa, organa kantonalne i općinske uprave, službi pravne pomoći, notara, te sve u pogledu normativno-pravnog uređenja, organiziranja kadrovske popune i poboljšanja njihovih uvjeta rada
- jačanje funkcije nadzora nad radom tijela kantonalne i općinske uprave
- izvršenje odgovarajuće kadrovske popune i osiguranje odgovarajuće materijalno-tehničke opremljenosti Ministarstva.

U **oblasti financija** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- pružanje stručnog mišljenja o kvaliteti upravljanja i sustavima unutarnjih kontrola te davanju preporuka rukovoditeljima proračunskih korisnika u cilju uspostave i jačanja financijskog upravljanja i kontrola
- učinkovito planiranje i izvršavanje Proračuna. Rezultati koji se očekuju realizacijom toga cilja su: pravovremeno donošenje proračunskih dokumenata; jačanje proračunskog i trogodišnjeg planiranja proračuna; održive javne investicije i održivost postojećih programa; učinkovita alokacija sredstava između proračunskih korisnika u skladu sa strateškim prioritetima; bolje namjensko korištenje sredstava; jačanje procjene fiskalnog utjecaja propisa na proračun kroz obvezu dostave Izjave o fiskalnoj procjeni i jačanje fiskalne kontrole.

U **oblasti gospodarstva** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- stvaranje povoljnijih uvjeta i cjelokupnog ambijenta za povećanje konkurentne sposobnosti i profitabilnosti industrijskih kapaciteta
- izrada kriterija za sigurniji način osiguranja sirovina i utvrđivanje prioriteta u opskrbi sirovinama kapaciteta za prerađivačke kapacitete za prerađivačke kapacitete za opskrbu i razvoj finalne proizvodnje, kao i druge industrijske kapacitete
- mjere za dodjelu poticajnih sredstava, posebno u izvozno orijentiranim poduzećima KSB-a
- potpora poslovnim subjektima u području proizvodnje gotovih proizvoda
- potpora industrijskim strateškim sektorima za posebne, uglavnom izvozno orijentirane kapacitete
- potpora uvođenju novih finalnih tehnologija u izvozne kapacitete
- poduzimanje mjera protiv nezaposlenosti, kao i odljeva radno sposobnog stanovništva u druge zemlje
- nastavak aktivnosti protiv posljedica pandemije COVID-19 na gospodarstvo i djelatnosti izvan poslovanja, u okviru relevantne nadležnosti Ministarstva gospodarstva
- kreiranje konkurentne ekonomije bazirane na razvoju malih i srednjih poduzeća i uspostave jedinstvenog sustava poticaja
- razvoj prerađivačke industrije
- aktivnosti oko ispitivanja vjetroenergijala Kantona u cilju izgradnje vjetroenergijala, kao obnovljivih izvora energije
- plinifikacija Kantona
- Implementacija Strategije razvoja Kantona Središnja Bosna
- stavljanje u funkciju prirodnih resursa KSB
- sudjelovanje u uspostavi centraliziranog grijanja u urbanim područjima i industrijskim zonama.

U **oblasti zdravstva i socijalne politike** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- razvoj i unapređenje sustava zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja
- izrada programa razvoja zdravstvene djelatnosti
- nastavak aktivnosti na realizaciji informatičkih projekata u oblasti zdravstva
- unapređenje socijalne sigurnosti i solidarnosti
- unapređenje socijalne skrbi o obiteljima s djecom, starijim osobama i civilnim žrtvama rata.

U **oblasti obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i sporta** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- uspostava konkurentnog, kvalitetnog i održivog odgojno-obrazovnog sustava
- razvoj i unapređenje kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kulturnog života i kulturnih djelatnosti
- razvoj i unapređenje masovnosti i kvalitete u oblasti sporta i tjelesne kulture
- uvođenje sustava obrazovanja koji će biti sukladan zahtjevima tržišta rada i suvremenim tehnologijama sa akcentom na mogućnost brze prekvalifikacije
- unaprjeđenje kvalitete nastavnog procesa kroz nabavku suvremenih nastavnih sredstava i učila.

U **oblasti prostornog uređenja, gradnje, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova** sastojat će se od:

- planiranje, izgradnja, i uređenje zemljišta na kantonalnoj razini
- provedbe i primjena prostornog plana kantona
- zaštita i unapređenje okoliša
- ostvarivanje projekata obnove i razvoja
- utvrđivanje stambene politike i aktivnosti na harmonizaciji stambene djelatnosti i
- provedbu zakona u nadležnosti Ministarstva.

U **oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva** temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- poduzimanje aktivnosti na realizaciji povećanja poljoprivredne proizvodnje kroz razne vidove poticaja i kroz stručnu edukaciju poljoprivrednih proizvođača, dok će se Programom zaštite zdravlja životinja u 2023. godini obuhvatiti kontrola i prevencija zaraznih bolesti koje su važne za područje KSB
- u oblasti vodoprivrede aktivnosti će biti usmjerene na primjenu propisa iz te oblasti, te izradu određenih projekata - studija i elaborata za izvorišta pitkih i mineralnih voda, zaštititi izvorišta i dr.
- u oblasti šumarstva i lovstva ministarstvo će u suradnji s Kantonalnom upravom za šumarstvo poduzimati aktivnosti koje će biti usmjerene na zakonito i racionalno korištenje šuma, obnavljanje uništenog šumskog resursa i praćenje zdravstvenog stanja šuma, kao i reguliranju statusa lovišta na području Kantona
- sve navedene aktivnosti bit će praćene pojačanim radom inspeksijskog odjeljenja – inspektorata.

U **oblasti braniteljske skrbi** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- implementacija federalnih zakona iz oblasti braniteljsko invalidske zaštite
- implementacija Zakona o dopunskim pravima branitelja
- implementacija Zakona o novčanoj egzistencijalnoj naknadi
- sufinansiranje zapošljavanja branitelja i članova njihovih obitelji
- izgradnja i uređenje groblja/mezarja u kojima su ukopani poginuli branitelji
- izgradnja i uređenje spomen obilježja za poginule branitelje i
- obilježavanje značajnih datuma, događaja i osoba iz rata.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalnog arhiva** sastojat će se:

- omogućiti pristup, pretraživanje i korištenje arhivske građe koja se nalazi smještena u Arhivu
- osigurati podršku i unapređenje upravljanja dokumentacijom kako u Arhivu, tako i kod imatelja arhivske građe
- osigurati dugoročno očuvanje dostupnosti i iskoristivosti cjelokupne arhivske građe za koju smo nadležni
- obavljanje poslova arhivskog nadzora nad radom, čuvanjem i zaštitom arhivske i registraturne građe.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalna uprava za geodetske i imovinskopravne poslove** sastojat će se:

- nastavak aktivnosti na uspostavi katastra nekretnina u općinama Dobretići, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce i Kiseljak, kao i nastavak daljnjih aktivnosti na pripremi podataka za izlaganje kao i na nastavku izlaganja podataka

- nastavak i uspostava nove zemljišne knjige na temelju podataka katastra u općinama u kojima je na snazi katastar zemljišta kao i u općinama u kojima se vrši uspostava katastra kao općine Dobretići, Jajce, G. Vakuf-Uskoplje i Kiseljak
- u suradnji sa općinama i Federalnom upravom nastaviti sa započetim aktivnostima na izradi registra kućnih brojeva u onim općinama u kojima registar nije uspostavljen
- priprema i izrada kantonalnog geoportala u što se trebaju uključiti sve institucije koje imaju dodira za prostornim podacima.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalni zavod za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu kulturno-povijesnoga naslijeđa** sastojat će se:

- obavljanje stručnih poslova u oblasti planiranja, programiranja prostora
- izrada prostorno planske i urbanističko tehničke dokumentacije
- praćenje provođenja Prostornog plana Kantona Središnja Bosna
- uspostava i razvoj kantonalnog jedinstvenog geoinformacijskog sustava
- zaštita kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa
- praćenje stanja u prostoru.

U **oblasti civilne zaštite** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- iniciranje i praćenje provođenja preventivnih mjera zaštite i spašavanja
- aktivnosti na izradi i donošenju Programa razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i zaštite od požara u KSB za razdoblje 2023. – 2029. godina
- opremanje i obučavanje struktura zaštite i spašavanja
- jačanje sustava zaštite od požara i vatrogastva i
- izrada Strategije za smanjenje rizika od katastrofa.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalnog ravnateljstva za ceste** sastojat će se:

- održavanje i zaštita cesta
- izgradnja i rekonstrukcija cesta
- obavljanje poslova iz oblasti financija.

Vlada Kantona Središnja Bosna je u ožujku 2023. godine donijela **Smjernice za trogodišnje planiranje rada za razdoblje od 2023. do 2025. godine**. Ove smjernice su temeljene na razvojnoj strategiji KSB-a koja je definirala ukupno 194 strateška projekta, organizirana u 39 mjera i 12 prioriteta. Te smjernice su uključene u Akcijski plan za razdoblje planiranja 2023. - 2025. Akcijski plan ima svrhu pružiti informacije svim upravnim tijelima u KSB-u o ključnim projektima i aktivnostima u narednom trogodišnjem razdoblju kako bi ih mogli uključiti u svoje trogodišnje i godišnje planove rada, uz redovne aktivnosti.

Vlada Kantona će se i dalje fokusirati na fiskalnu održivost, povećanje prihoda i kontrolu rashoda. Također će promicati transparentnost u upravljanju javnim sredstvima, poticati investicije i privlačiti nove tvrtke u Kanton. Cilj je smanjiti siromaštvo i nejednakosti te osigurati pravednu raspodjelu resursa. Vlada će također povećati transparentnost proračuna i surađivati s drugim razinama vlasti kako bi se zajednički radilo na ostvarenju fiskalnih ciljeva. Koordinirat će politike i projekte kako bi se iskoristile sinergije i postigli maksimalni rezultati. Također će poboljšavati efikasnost i kvalitetu javnih usluga, modernizirati javnu upravu putem digitalizacije procesa, smanjiti birokraciju i unaprijediti javnu nabavu. Imajući u vidu usmjerenja iz spomenutih strateških dokumenta i programa rada, strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike u narednom trogodišnjem razdoblju prvenstveno će biti:

1. **Poticanje gospodarskog rasta:** Poticajne mjere i politike koje će podržati rast privatnog sektora, potaknuti investicije i stvaranje novih radnih mjesta. Olakšavanje poslovnog okruženja, podršku razvoju malih i srednjih poduzeća te promicanje strateških sektora za gospodarski razvoj.
2. **Razvoj infrastrukture:** Investirati u infrastrukturne projekte koji će poboljšati prometne veze, energetska učinkovitost i digitalnu povezanost. To će doprinijeti poticanju gospodarske aktivnosti, privlačenju investicija i poboljšanju životnih uvjeta stanovništva.
3. **Ulaganje u obrazovanje i stručno osposobljavanje:** Osigurati kvalitetno obrazovanje i stručno osposobljavanje koje će odgovarati potrebama tržišta rada. Razvijanje vještina potrebnih za moderne industrije i tehnologije pomoći će povećanju konkurentnosti radne snage i poticanju inovacija.
4. **Diversifikacija gospodarstva:** Poticati razvoj različitih sektora kako bi se smanjila ovisnost o jednoj industriji. Promovirati sektore poput turizma, poljoprivrede, energetike i

informatijsko-komunikacijske tehnologije kao potencijalne izvore gospodarskog rasta i razvoja.

5. **Povećanje transparentnosti i odgovornosti:** Unaprijediti učinkovite mehanizme transparentnosti, javnog nadzora i odgovornosti u upravljanju javnim financijama. To će osigurati pravednu raspodjelu javnih resursa, smanjiti korupciju i poboljšati povjerenje građana u institucije.
6. **Promocija održivog razvoja:** Uključiti principe održivosti u sve politike i osigurati zaštitu okoliša, energetske učinkovitost, upravljanje otpadom i održivo korištenje prirodnih resursa.
7. **Razvoj turizma:** Iskoristiti prirodne ljepote i kulturnu baštinu Kantona Središnja Bosna za razvoj turizma. Poticati ulaganja u turističku infrastrukturu, promovirati turističke atrakcije i aktivnosti te stvoriti poticajno okruženje za razvoj turističkog sektora.

3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Kantona Središnja Bosna

Područje Kantona Središnja Bosna se prostire na ukupno 3.189,0 km², čine ga dvanaest općina: Bugojno, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, što čini 12,21 % ukupne teritorije Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne teritorije Bosne i Hercegovine.

Prema rezultatima popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini iz 2013. godine, koje je provela Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, lipanj 2016., Kanton Središnja Bosna ima 254.686 stanovnika⁴, što čini 11,4 % ukupnog broja stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine. Prirodni priraštaj je negativan i iznosi -186, dok je gustoća naseljenosti malo ispod prosjeka Federacije BiH, s 79,0 stanovnika po km² u Kantonu naspram 84,5 stanovnika po km² u Federaciji BiH.

Prema podacima Federalnog Zavoda za statistiku za Kanton Središnja Bosna, ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2021. godini iznosile su 247 milijuna KM, što je za 54,3 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 1: Osnovni indikatori razvoja Federacije BiH i Kantona Središnja Bosna

Elementi	Federacija BiH		Kanton Središnja Bosna		Sudjelovanje kantona u FBiH	
	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Površina u km ²	26.112	26.111	3.189	3.189	12,2	12,2
Stanovništvo u tisuć. (procj. prema popisu)	2.185	2.169	249	247	11,4	11,4
Porezni prihodi u mil. KM	452	530	29,7	34,8	6,6	6,6
Porezni prihodi po stanovniku u KM	207	245	119	141	57,5	57,6
Industrijska proizvodnja - indeks	94,2	109,8	87,9	118	-	-
Izvoz robe - u mil. KM	6.871.411	9.571.099	671.209	819.890	9,8	8,6
Uvoz robe - u mil. KM	11.680.596	15.131.784	895.251	131.126	7,7	0,9
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	58,8	63,3	75	75	-	-
Trgovinska bilanca u mil. KM (deficit)	-4.809.185	-5.560.685	-224.042	-224.042	4,7	4
Zaposlenost - prosjek	520.162	525.397	50.024	49.930	9,6	9,5
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.513.497	1.499.495	176.573	175.183	11,7	11,7
Radna snaga - broj	841.743	837.076	84.336	83.891	10	10
Stupanj registrirane zaposlenosti u %	34,4	35	28,3	28,3	-	-
Stupanj aktivnosti u %	55,6	55,8	47,8	47,8	-	-
Nezaposlenost – broj sa stanjem 31.12.	321.581	311.679	34.312	33.961	10,7	10,9
Stupanj registrirane nezaposlenosti u %	38,2	37,2	40,7	40,7	-	-
Plaća - prosječna u KM	956	996	774	799	81	80,2
Mirovina - prosječna u KM	428	428	427	429	99,8	100,1
Broj umirovljenika – broj sa stanjem 31.12.	428.117	429.545	39.543	39.316	9,2	9,2
Broj poslovnih subjekata – broj sa stanjem 31.12.	114.867	117.160	10.753	11.003	9,4	9,4
Ostvarene investicije u stalna sredstva u mil. KM	3.419,00	⁵	-	3.189	-	-
Stupanj investiranja	15,4	-	-	247	-	-

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, lipanj 2022. godine

⁴ Procjena ukupnog broja prisutnih stanovnika od 30. 6. 2022. godine, Federalnog zavoda za statistiku pokazuje da u Kantonu Središnja Bosna ima 245.633 stanovnika.

⁵ Podaci o investicijama za 2021. godinu u Federaciji BiH još uvijek nisu dostupni.

Razina razvijenosti

U sljedećoj tablici dani su pokazatelji razvijenosti kantona i Federacije BiH, na osnovu kojih su kantoni rangirani (razina razvijenosti) u odnosu na indeks razvijenosti. Za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji koriste se sljedeći indikatori: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1); stopa zaposlenosti (X2); kretanje stanovništva (X3); udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4); i stopa obrazovanja radne snage (X5). Kanton Središnja Bosna rangiran je na 7. mjesto, od ukupno 10 kantona u Federaciji BiH.

Tablica 2: Razina razvijenosti Federacije BiH po kantonima za 2021. godinu

Kantoni	Rang	Rast / pad *	Indeks 2021	Prihod od poreza na dohodak k pc 2021	Stupanj zaposlenosti 2021	Kretanje stanovništva 2013-2021	Učešće starog stanovništva 2021	Stupanj obrazovanja radne snage 2021
Kanton Sarajevo	1	0	2,02	2,98	2,33	1,81	0,84	1,62
Zapadnohercegovački	2	0	1,06	0,82	0,83	0,99	0,85	1,84
Bosansko-podrinjski	3	1	1,04	1,42	1,85	0,27	0,28	1,09
Hercegovačko-neretvanski	4	-1	0,99	1,07	1,11	0,77	0,57	1,31
Zeničko-dobojski	5	1	0,84	0,58	0,92	0,89	1,25	0,71
Tuzlanski	6	-1	0,84	0,64	0,9	0,98	1	0,75
Kanton Središnja Bosna	7	0	0,65	0,21	0,59	0,85	1,27	0,58
Unsko-sanski	8	0	0,41	0,14	0	0,78	1,46	0
Posavski	9	0	0,29	0,13	0,11	0	0,69	0,68
Kanton 10	10	0	0,27	0	0,05	0,09	0	1,24

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2021. godini, općina Vitez je i dalje na 1. mjestu po stupnju razvijenosti unutar Kantona, dok je općina Dobretići na posljednjem mjestu.

Porezi na dohodak fizičkih osoba

Prema izračunu pokazatelja "Porezi na dohodak fizičkih osoba" FZZPR-a temeljem podataka Porezne uprave Federacije BiH, u 2021. godini u Federaciji BiH prikupljeni porezi na dohodak fizičkih osoba na različite porezne osnovice iznose 530.286 tisuća KM, što je 17,3 % više nego prethodne godine (prihodi u 2020. godini iznosili su 452.029 tisuća KM). Ovaj pokazatelj izmjeren po glavi stanovnika (sadašnji broj stanovnika) u Federaciji BiH u prosjeku iznosi 245 KM i veći je za 23,8 % u odnosu na prethodnu godinu.

Najviši porezi na dohotke fizičkih osoba u 2021. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 194,9 mil. KM, Tuzlanskom kantonu u iznosu od 83,4 mil. KM i Zeničko-dobojskom u iznosu od 65,4 mil. KM, dok su najniži porezi na dohotke fizičkih osoba ostvareni u Bosansko-podrinjskom kantonu u iznosu od 6,3 mil. KM i Posavskom kantonu u iznosu od 5,3 mil. KM.

Porezi na dohodak fizičkih osoba po glavi stanovnika (sadašnji broj stanovnika) u Federaciji BiH iznose 245 KM i veći su za 23,8 % u odnosu na prethodnu godinu. Najviši porezi na dohotke fizičkih osoba/PC (per capita) u 2021. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 464 KM, Bosansko-podrinjskom kantonu u iznosu od 283 KM i Hercegovačko-neretvanskom u iznosu od 242 KM, a najniži u Posavskom kantonu u iznosu od 132 KM i Kantonu 10 u iznosu od 117 KM po glavi stanovnika.

Tablica 3: Porezi na dohotke fizičkih osoba po kantonima Federacije BiH za 2021. god.

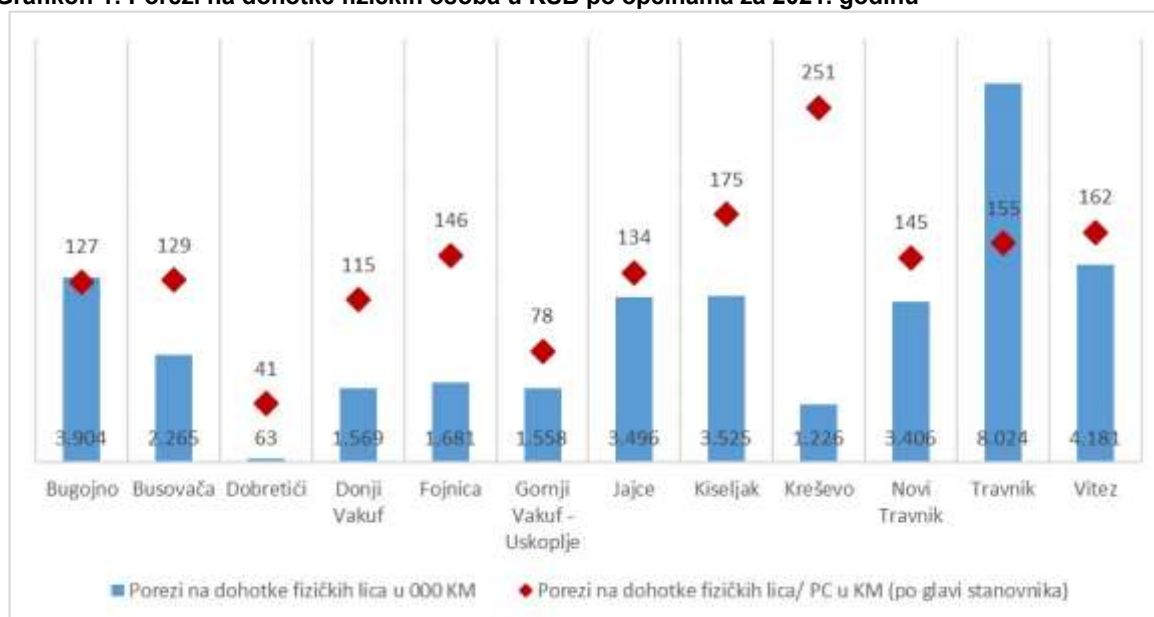
Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Prihodi u KM	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100
Unsko - sanski	264.248	35.160.210	133	54
Posavski	40.422	5.336.894	132	54
Tuzlanski	434.424	83.420.075	192	79
Zeničko - dobojski	354.285	65.389.239	185	75
Bosansko - podrinjski	22.382	6.329.855	283	116
Kanton Središnja Bosna	247.100	34.896.926	141	58
Hercegovačko - neretvanski	214.523	51.933.288	242	99
Zapadno - hercegovački	92.704	19.647.771	212	87
Kanton Sarajevo	419.918	194.909.428	464	190
Kanton 10	78.596	9.196.174	117	48
Federacija BiH	2.168.602	530.286.789*	245	100

Izvor: (Porezna uprava Federacije BiH, 2021), za stanovništvo - (Federalni zavod za statistiku, 2021)

U Kantonu Središnja Bosna u 2021. godini prikupljeni su porezi na dohodak fizičkih osoba u iznosu od 34,9 milijuna KM, što je 17,3 % više nego prošle godine. Najviši porez na dohodak fizičkih osoba ostvaren je na općini Travnik u iznosu od 8,0 milijuna KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 63,2 tisuće KM.

Porezi na dohodak fizičkih osoba po glavi stanovnika (sadašnji broj stanovnika) u Kantonu Središnje Bosne iznose 141 KM, što je 18,2 % više nego prošle godine i što je 58,0 % u odnosu na prosjek Federacije BiH. Najviši porezi na dohotke fizičkih osoba po glavi stanovnika ostvareni su u Kreševu u iznosu od 251 KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 41 KM.

Grafikon 1: Porezi na dohotke fizičkih osoba u KSB po općinama za 2021. godinu

Izvor: (Porezna uprava Federacije BiH, 2021), za stanovništvo - (Federalni zavod za statistiku, 2021); Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Registar poslovnih subjekata

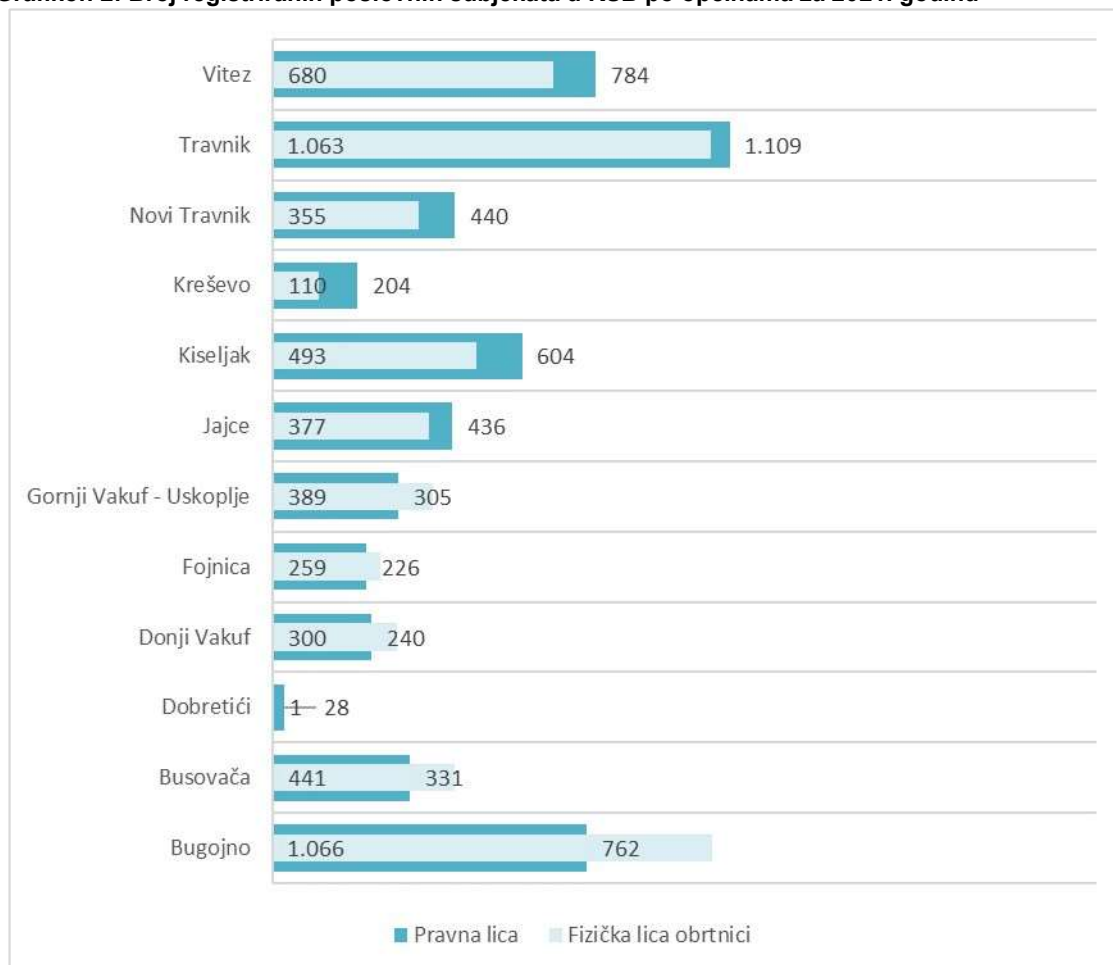
Prema statističkim podacima, ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31. prosinca 2021. godine iznosio je 117.160, što je povećanje od 2,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u KSB-u je 11.003 i veći je za 218 ili 2,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u KSB-u sudjeluje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH s 9,4 %.

Registrirani broj pravnih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine, prema podacima od 31. prosinca 2021. godine, iznosi 63.972, što predstavlja povećanje od 2,9 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna broj pravnih osoba iznosi 5.469, što je povećanje od 151 ili 2,8 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj registriranih pravnih osoba u KSB-u čini 8,5 % ukupnog broja registriranih pravnih osoba u Federaciji BiH.

Broj registriranih obrtnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, prema podacima od 31. prosinca 2021. godine, iznosio je 53.188, što predstavlja povećanje od 1,0 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna broj registriranih obrtnika iznosi 5.534, što je povećanje za 67 ili 1,2 % u odnosu na 2020. godinu. Broj registriranih obrtnika u KSB-u čini 10,4 % ukupnog broja registriranih obrtnika u Federaciji BiH. Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB-u po općinama naveden je u sljedećem grafikonu:

Grafikon 2: Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama za 2021. godinu

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Industrijska proizvodnja

Federacija BiH je u 2021. godini ostvarila rast fizičkog obujma industrijske proizvodnje po stopi od 9,8 %. U Kantonu Središnje Bosne došlo je do povećanja fizičkog obujma industrijske proizvodnje po stopi od 18,0 %, što se može vidjeti u donjoj tablici.

Tablica 4: Indeks industrijske proizvodnje Kantona Središnja Bosna

	2021/2020	
	Federacija BiH	Kanton Središnja Bosna
INDUSTRIJA - UKUPNO	109,8	118
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
Intermedijarni proizvodi	112	114,7
Energija	102,9	109,8
Kapitalni proizvodi	129	132,2
Trajni proizvodi za široku potrošnju	114,9	123,3
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	101,4	118,8
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a		
Vađenje ruda i kamena	91,3	100,5
Prerađivačka industrija	112,6	119,4
Proizvodnja i opskrba električnom energijom i plinom	108,4	121,2

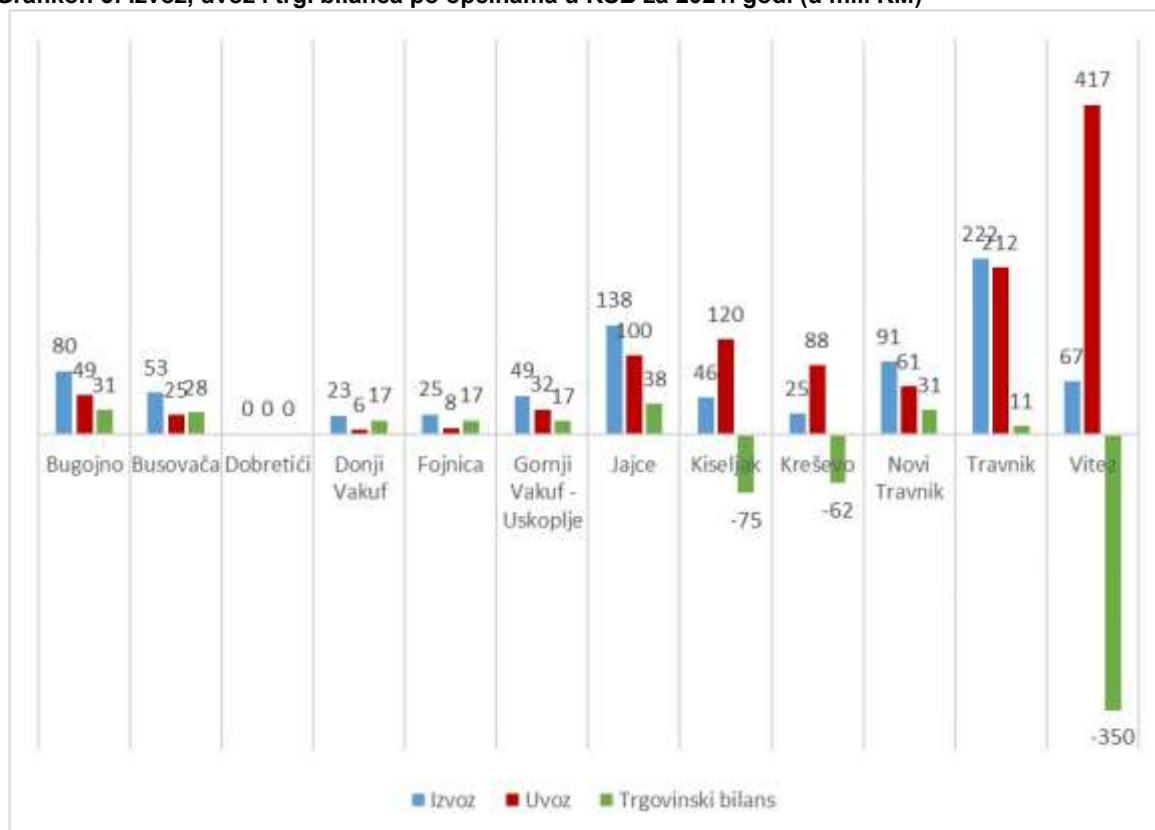
Izvor: Federalni zavod za statistiku

Izvoz, uvoz i trgovinska bilanca

U 2021. godini, izvoz Federacije Bosne i Hercegovine iznosio je ukupno 9.571 milijun KM, što predstavlja povećanje od 39,3 % u odnosu na izvoz u 2020. godini. U Kantonu Središnja Bosna, izvoz iznosi 820 milijuna KM, što je povećanje od 22,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz kantona sudjeluje s 8,6 % u ukupnom izvozu Federacije BiH. Zabilježen je porast izvoza u svim općinama Kantona, pri čemu je najveći porast zabilježen u Jajcu za 37,1 %, Vitezu za 33,3 % i Novom Travniku za 28,6 %. Najmanji porast izvoza zabilježen je u općini Kiseljak, i to za 1,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

U 2021. godini, uvoz u Federaciju Bosne i Hercegovine iznosio je 15.132 milijuna KM, što predstavlja povećanje od 29,5 % u odnosu na 2020. godinu. Uvoz KSB-a iznosi 1.117 milijuna KM, što je povećanje od 24,7 % u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz Kantona Središnja Bosna sudjeluje s 7,4 % u ukupnom uvozu Federacije BiH. Zabilježen je porast uvoza u svim općinama Kantona, pri čemu je najveći porast zabilježen u Donjem Vakufu za 44,6 %, Bugojnu za 34,4 % i Jajcu za 32,9 %. Najmanji porast uvoza zabilježen je u općini Busovača, i to za 7,5 % u odnosu na prethodnu godinu.

Trgovinski deficit Federacije Bosne i Hercegovine u 2021. godini iznosio je 5.561 milijun KM, što predstavlja povećanje od 15,6 % u odnosu na 2020. godinu. U Kantonu Središnja Bosna zabilježen je deficit u iznosu od 298 milijuna KM, što predstavlja povećanje od 32,5 % u odnosu na prethodnu godinu. Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2021. godini u Federaciji BiH iznosi 63,3 %, dok je u KSB-u taj postotak 73,4 %.

Grafikon 3: Izvoz, uvoz i trg. bilanca po općinama u KSB za 2021. god. (u mil. KM)

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Zaposlenost

U 2021. godini u Federaciji BiH ostvaren je prosječan mjesečni broj zaposlenih u iznosu od 525.397, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine više za 1,0 % ili 5.235. U KSB broj zaposlenih u 2021. godini iznosi 49.930, što je pad od 94 ili 0,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih u KSB-u sudjeluje u ukupnom broju zaposlenih u Federaciji BiH s 9,5 %.

Prosječan broj zaposlenih po kantonima Federacije BiH za 2020. i 2021. godinu naveden je u slijedećoj tablici.

Tablica 5: Prosječan broj zaposlenih po kantonima Federacije BiH 2020. i 2021.

Kantoni	2020	2021	% promjene	Razlika
Unsko - sanski	37.085	37.712	1,7	627
Posavski	6.353	6.296	-0,9	-57
Tuzlanski	97.863	99.589	1,8	1.726
Zeničko - dobojski	82.073	82.178	0,1	105
Bosansko - podrinjski	6.882	6.913	0,5	31
Kanton Središnja Bosna	50.024	49.930	-0,2	-94
Hercegovačko - neretvanski	52.336	52.673	0,6	337
Zapadnohercegovački	20.041	20.401	1,8	360
Kanton Sarajevo	150.451	152.576	1,4	2.125
Kanton 10	10.869	10.956	0,8	87
Federacija BiH	520.162	525.397	1	5.235

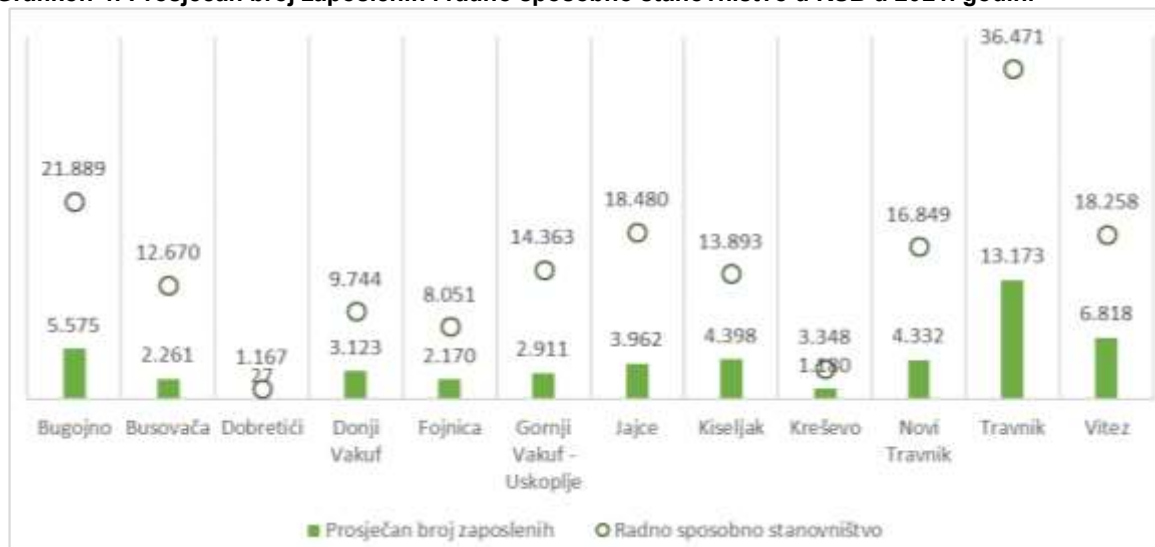
Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Pad broja zaposlenih zabilježen je u nekoliko općina KSB-a, pri čemu je najveći pad zabilježen u općinama Gornji Vakuf-Uskoplje za 2,3 %, Fojnici za 2,2 % i Travniku za 1,7 %. S druge strane, najveći porast broja zaposlenih zabilježen je u Jajcu za 2,5 % i Vitezu za 2,1 % u odnosu na prethodnu godinu.

Stopa registrirane zaposlenosti u KSB-u u 2021. godini, koja se računa kao službeno registrirani broj zaposlenih u odnosu na radno sposobno stanovništvo, iznosi 28,5 %. To predstavlja povećanje od 0,2 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu. Napomena: Stopa zaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 35,0 %.

Prosječan broj zaposlenih i radno sposobnog stanovništva po općinama u KSB-u u 2021. godini naveden je u sljedećem grafikonu.

Grafikon 4: Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo u KSB u 2021. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2021; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Nezaposlenost

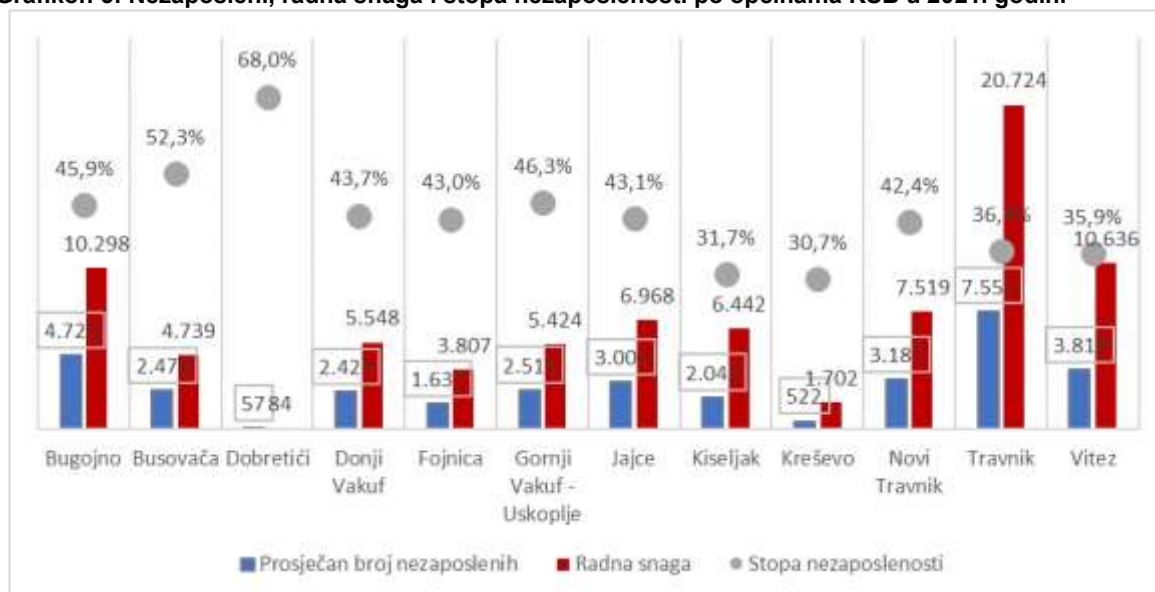
U 2021. godini, u Federaciji Bosne i Hercegovine prosječan mjesečni broj nezaposlenih osoba iznosio je 311.679, što je manje za 9.902 ili 3,1 % u odnosu na 2020. godinu. Registrirana nezaposlenost u KSB-u u 2021. godini iznosi 33.961 osoba, što predstavlja pad od 351 ili 1,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Udio nezaposlenih u KSB-u u ukupnom broju nezaposlenih u Federaciji BiH iznosi 10,9 %.

Najveći broj nezaposlenih osoba registriran je u općinama Travnik (2,4 % od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji BiH) i Bugojno (1,5 %), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registriran u Kreševu (0,2 %) i Dobretićima (0,02 % od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji BiH).

Zabilježen je pad broja nezaposlenih u većini općina KSB-a, pri čemu je najveći pad zabilježen u Vitezu za 6,5 %, Kreševu za 4,3 % i Dobretićima za 3,4 %. S druge strane, najveći porast broja nezaposlenih zabilježen je u Donjem Vakufu za 2,4 %, Travniku za 2,2 % i Jajcu za 0,6 % u odnosu na prethodnu godinu.

Stopa nezaposlenosti u KSB-u u 2021. godini, koja se računa kao službeno registrirani broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu, iznosi 40,5 %. To je smanjenje za 0,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Napomena: Stopa nezaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 37,2 %.

Grafikon 5: Nezaposleni, radna snaga i stopa nezaposlenosti po općinama KSB u 2021. godini

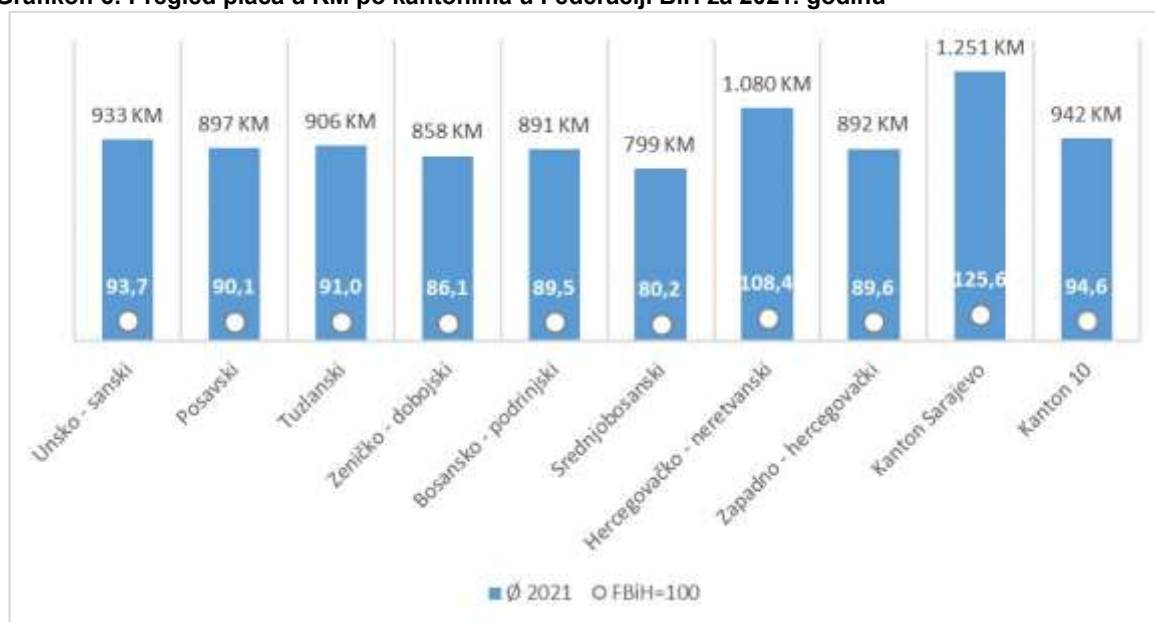

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Plaće

U 2021. godini u Federaciji BiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 996 KM i veća je za 4,2 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnje Bosne prosječna mjesečna neto plaća iznosi 799 KM, što je povećanje od 3,2 % u odnosu na 2020. godinu i što je 80,2 % u odnosu na prosjek Federacije BiH. Kada je riječ o kantonima, najviša prosječna neto plaća isplaćena je u Kantonu Sarajevo (1.251 KM), Hercegovačko-neretvanskom kantonu (1.080 KM) i Kantonu 10 (942 KM), dok je najniža prosječna plaća isplaćena u Kantonu Središnje Bosne (799 KM).

Grafikon 6: Pregled plaća u KM po kantonima u Federaciji BiH za 2021. godinu

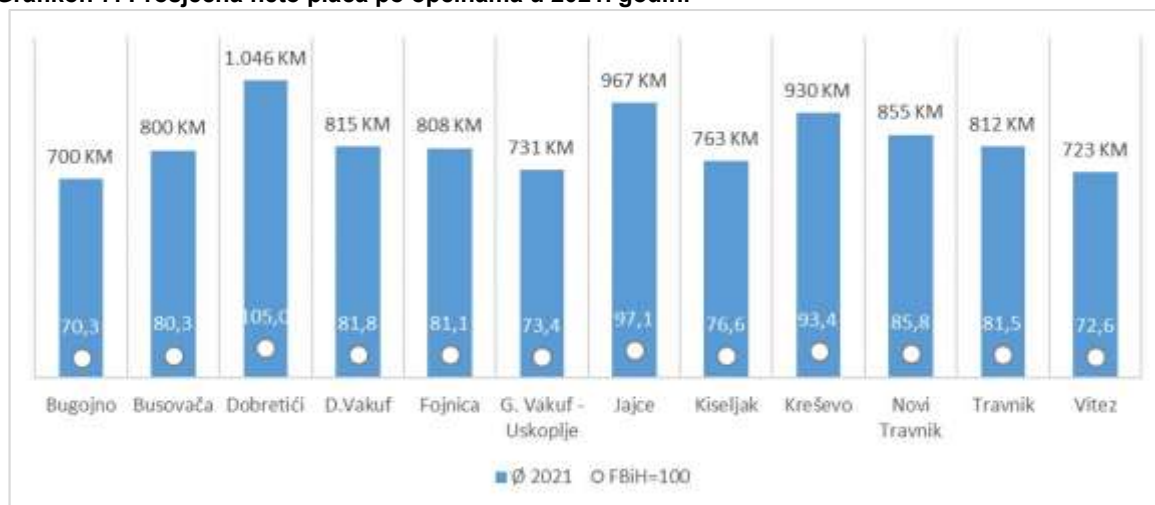

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2021.; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u gotovo svim općinama KSB, najviše u Novom Travniku za 6,2 %, Donjem Vakufu, Gornjem Vakufu-Uskoplju za 5,8 % i

Kiseljaku za 4,4 %, dok je jedini pad prosječne plaće zabilježeno u općini Dobretići za 0,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Grafikon ispod, prikazuje prosječne neto plaće po općinama KSB-a u 2021. godini.

Grafikon 7: Prosječna neto plaća po općinama u 2021. godini

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2022.) Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Mirovine

Ukupan broj umirovljenika u Federaciji BiH u prosincu 2021. godine iznosi 429.545, što je povećanje od 0,3 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna broj umirovljenika u prosincu 2021. godine iznosi 39.316, što je smanjenje od 0,6 % u odnosu na prethodnu godinu i čini 9,2 % od ukupnog broja umirovljenika u Federaciji BiH.

Broj umirovljenika smanjen je u većini općina KSB, a najviše u Kreševu za 2,1 %, Fojnici za 1,6 % i Novom Travniku za 1,2 %, dok je jedini porast zabilježen u Donjem Vakufu za 1,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječna isplaćena mirovina u prosincu 2021. godine u Federaciji BiH iznosila je 428 KM, što je ostalo nepromijenjeno u odnosu na prethodnu godinu, dok je u KSB-u prosječna isplaćena mirovina iznosila 429 KM, što je povećanje od 0,3 % u odnosu na prethodnu godinu.

Povećanje prosječne isplaćene mirovine zabilježeno je u skoro svim općinama Kantona, najviše u Novom Travniku za 0,9 %, Bugojnu i Kiseljaku za 0,4 %, dok je jedino smanjenje zabilježeno u Jajcu za 0,2 % u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 6: Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama KSB u 2021. godini

Općine	Broj umirovljenika	Ukupan iznos isplaćenih mirovina	Prosječna mirovina u KM
Bugojno	5.022	2.074.035	413
Busovača	2.759	1.233.478	447
Dobretići	-	-	-
Donji Vakuf	2.107	857.556	407
Fojnica	2.234	948.495	425
G. Vakuf - Uskoplje	2.578	1.029.903	399
Jajce	3.431	1.330.068	388
Kiseljak	3.302	1.473.211	446
Kreševo	1.050	433.612	413
Novi Travnik	3.884	1.731.080	446
Travnik	8.413	3.731.085	443
Vitez	4.536	2.007.890	443
Kanton Središnja Bosna	39.316	16.850.412	429
Federacija BiH	351.378	166.168.632	473
UKUPNO MIO Federacije BiH	429.545	183.631.363	428

Izvor podataka: Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje Mostar; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

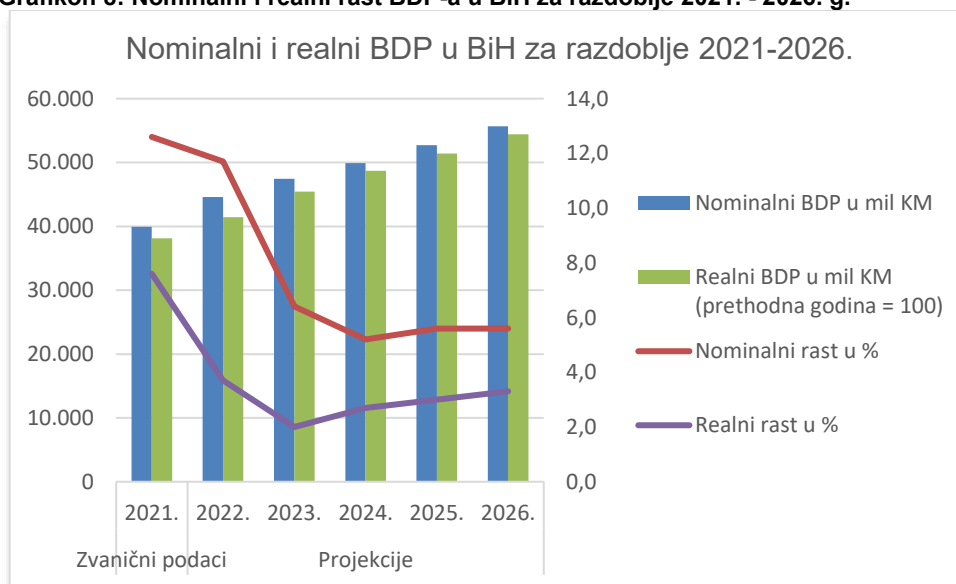
3.2. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvoja za razdoblje 2023. – 2026.

Važna odrednica gospodarskog razvoja u Bosni i Hercegovini u razdoblju od 2023. do 2026. godine, osim unutarnje dinamike, bit će gospodarska kretanja u vanjskom okruženju, posebno u zemljama EU27. Unatoč stabilizaciji epidemioloških uvjeta povezanih s globalnom pandemijom Covid-19 već početkom 2022. godine, došlo je do dodatne složenosti međunarodnih političkih i gospodarskih prilika vezanih uz događaje u Ukrajini. Negativne ekonomske posljedice ovih kretanja na svjetsko gospodarstvo već su vidljive i očituju se kroz trgovinske, financijske, i cjenovne šokove koji će utjecati i na Bosnu i Hercegovinu. Vanjsko okruženje (EU i zemlje regije) ima velik utjecaj na gospodarska kretanja u Bosni i Hercegovini, prema izvješćima međunarodnih institucija kao što su MMF, Svjetska banka i Europska komisija.

GU ECFIN, u skladu s najnovijim gospodarskim kretanjima u svijetu, znatno je revidirao projekcije gospodarskog rasta za zemlje EU-a. S obzirom na važnost vanjske dinamike za gospodarski rast u Bosni i Hercegovini, najnovija kretanja će imati odlučujuću ulogu u izgledima gospodarskog rasta u zemlji u narednom razdoblju. Tijekom programskog razdoblja 2023.-2026. institucionalni kapacitet zemlje bit će važan čimbenik gospodarskog rasta u zemlji. Daljnja složenost vanjske i unutarnje dinamike imala bi vrlo negativne posljedice za bosanskohercegovačko gospodarstvo i smanjila njegov potencijalni rast.

Imajući u vidu gore navedene vanjske i unutarnje okolnosti, prema projekcijama DEP-a za razdoblje od 2023. do 2026. godine, očekuje se gospodarski rast u Bosni i Hercegovini s prosječnom stopom od oko 3 % godišnje (2023.: 2 %, 2024.: 2,7 %, 2025.: 3,0 % i 2026.: 3,3 %). Najnovija dešavanja u međunarodnom ekonomskom okruženju, povećani eksterni rizici, snažan rast svjetskih cijena energenata i hrane te visoka osnovica iz prethodne godine (stopa rasta od 3,7 %) rezultirali su revidiranjem projekcije ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se realni gospodarski rast od oko 2,0 % u 2023. godini u usporedbi s prethodnom godinom. To je rezultat visokih inflatornih pritisaka koji su započeli tijekom prethodne godine zbog poremećaja u globalnim lancima opskrbe uzrokovanih pandemijom COVID-19, a dodatno su pojačani 2022. godine zbog nedavnih događaja u odnosima između Rusije i Ukrajine.

Grafikon 8: Nominalni i realni rast BDP-a u BiH za razdoblje 2021. - 2026. g.

Kada detaljnije analiziramo strukturu predviđenog gospodarskog rasta za 2023., vidljivo je da će domaća potražnja, pogotovo povećanje privatne potrošnje uz manji doprinos ulaganja, biti glavni pokretač gospodarskog rasta, dok se očekuje neutralni doprinos vanjskog sektora.

Pod pretpostavkom normalizacije vanjske i unutarnje dinamike u Bosni i Hercegovini u razdoblju od 2024. do 2026. godine, očekuje se gospodarski rast od otprilike 3 %. Pojedinačno, u 2024. godini očekuje se stopa rasta od 2,7 %, u 2025. godini 3,0 %, a u 2026. godini 3,3 % u odnosu na prethodnu godinu. Predviđa se da će ključni pokretač gospodarskog rasta u tom razdoblju biti domaća potražnja, koja će se povećati kroz rast privatne potrošnje i ulaganja. Povećanje ukupne gospodarske aktivnosti, posebno industrijske proizvodnje i građevinskih radova, uz porast zaposlenosti i prihoda od izvoza, trebalo bi rezultirati većim raspoloživim dohotkom građana i povećanjem privatne potrošnje, koja će biti ključna za gospodarski rast. Prognozira se da će prosječna stopa rasta privatne potrošnje u razdoblju od 2024. do 2026. iznositi 1,4 %. S obzirom na visoku razinu javne potrošnje u BDP-u Bosne i Hercegovine, očekuje se postupna stabilizacija javnih financija putem smanjenja javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje.

Tablica 7: Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2021. - 2026. godine

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Nominalni BDP u mil KM	39.921	44.590	47.438	49.926	52.705	55.666
Nominalni rast u %	12,6	11,7	6,4	5,2	5,6	5,6
BDP deflator (prethodna godina = 100)	104,7	107,7	104,3	102,5	102,5	102,3
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	38.136	41.407	45.462	48.696	51.425	54.435
Realni rast u %	7,6	3,7	2,0	2,7	3,0	3,3
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	2,0	14,0	6,1	3,1	2,2	1,9
Potrošnja u mil KM	34.342	39.561	41.638	43.127	44.687	46.206
Realni rast u %	4,3	3,3	1,2	1,2	1,3	1,2
Vladina potrošnja u mil KM	7.536	8.402	8.822	9.114	9.387	9.669
Realni rast u %	3,1	2,8	1,2	0,8	0,5	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	26.806	31.159	32.815	34.013	35.300	36.537
Realni rast u %	4,6	3,4	1,3	1,3	1,6	1,3
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	8.367	9.431	9.991	10.539	11.345	12.232
Realni rast u %	4,8	5,3	4,0	3,6	5,7	6,3
Vladine investicije u mil KM	1.193	1.431	1.512	1.678	1.846	2.030
Realni rast u %	-31,5	14,9	3,5	7,8	6,8	7,7
Privatne investicije u mil KM	7.174	8.000	8.480	8.861	9.499	10.202
Realni rast u %	14,9	3,7	4,1	2,9	5,5	6,0
Uvoz u mil KM	21.084	27.940	29.630	31.743	34.023	36.905
Nominalni rast u %	26,7	32,5	6,1	7,1	7,2	8,5
Realni rast u %	20,5	18,8	4,7	5,7	5,7	5,9
Izvoz u mil KM	16.485	21.455	23.462	25.866	28.602	31.840
Nominalni rast u %	38,9	30,2	9,4	10,2	10,6	11,3
Realni rast u %	24,6	22,2	6,6	8,3	8,5	8,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	23,1	21,1	21,5	22,5	23,3	24,1
Bilanca tekućeg računa u mil KM	-923	-2.045	-1.754	-1.442	-1.178	-1.090
Rast u %	-17,2	121,8	-16,1	-17,8	-18,3	-7,5
Bilanca tekućeg računa u % BDP-a	-2,4	-4,7	-3,7	-2,9	-2,2	-2,0

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), ožujak 2023. godine

U razdoblju od 2024. do 2026. očekuje se godišnji rast javne potrošnje od oko 0,6 %. S obzirom na predviđeni veći gospodarski rast u tom razdoblju u odnosu na rast javne potrošnje, udio javne potrošnje u BDP-u bi se djelomično smanjio na otprilike 18 % od 2024. do 2026. godine. Mjere fiskalne politike trebale bi usmjeriti dio sredstava iz tekuće potrošnje prema investicijskoj potrošnji radi jačanja gospodarskog rasta u Bosni i Hercegovini. Poboljšanje poslovnog okruženja i investicijskih uvjeta moglo bi rezultirati značajnim rastom privatnih ulaganja, uz značajan doprinos javnih ulaganja. Očekuje se da će javna ulaganja biti važna poluga za poticanje gospodarskog rasta u srednjoročnom razdoblju, posebno u području cestovne infrastrukture, energetske projekata i uz podršku međunarodnih financijskih institucija. U tom kontekstu, godišnji rast javnih ulaganja od oko 7,5 % se predviđa za razdoblje od 2024. do 2026. godine, što bi povećalo udio javnih ulaganja u BDP-u na otprilike 3,5 %.

Stabilizacija vanjskog okruženja, poboljšanje industrijske baze i povećanje konkurentnosti su preduvjeti za poboljšanje vanjske trgovine Bosne i Hercegovine. Ako se ostvare ove vanjske pretpostavke, očekuje se rast izvoza od otprilike 8 % godišnje u tom razdoblju, pri čemu bi rast roba i usluga bio ravnomjeran. Kao rezultat tog rasta izvoza, udio izvoza u BDP-u bi krajem 2026. godine mogao porasti na otprilike 55 %. S druge strane, očekuje se da će rast uvoza biti nešto sporiji, s godišnjom stopom rasta od 5,8 % u tom razdoblju. Očekuje se uravnoteženi rast uvoza robe i usluga, što bi stabiliziralo udio uvoza u BDP-u na otprilike 65 % do kraja 2026. godine. Očekuje se postupna stabilizacija vanjskotrgovinske bilance kao udjela u BDP-u od oko 10 % uz blago pozitivan doprinos gospodarskom rastu, a pokrivenost uvoza izvozom trebala bi biti preko 85 % do kraja 2026. godine.

3.3. Rizici ostvarenja pretpostavki

Rizici povezani s projekcijama gospodarskog rasta u osnovnom scenariju mogu se podijeliti na vanjske i unutarnje. Trenutno, vanjski rizici su izraženiji i predstavljaju veći izazov za ostvarenje projekcija gospodarskog rasta u usporedbi s unutarnjim rizicima. Nakon stabilizacije epidemiološke situacije povezane s Covidom-19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba između Ukrajine i Rusije, što će negativno utjecati na globalno gospodarstvo, uključujući i Bosnu i Hercegovinu. Daljnja eskalacija ukrajinske krize i jačanje inflacije na globalnoj i domaćoj razini sigurno će imati negativan utjecaj na potrošnju, investicije, vanjsku trgovinu i projekcije gospodarskog rasta u osnovnom scenariju.

S druge strane, unutarnji izazovi i rizici u Bosni i Hercegovini također predstavljaju prijetnju ostvarenju tih projekcija. Sporost u donošenju odluka i provođenju gospodarskih reformi u zemlji predstavlja unutarnji rizik. Moguća kašnjenja u provedbi strukturalnih reformi mogla bi negativno utjecati na ukupni gospodarski rast. U srednjoročnom razdoblju, migracija stanovništva iz Bosne i Hercegovine, posebno mladih, obrazovanih i kvalificiranih stručnjaka, predstavlja rizik koji može rezultirati smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a nego što je predviđeno.

4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

4.1. Porezna politika i javni prihodi

Promjene poreznih stopa najčešće se donose na razini Federacije za sve kantone. Kanton Središnja Bosna kao niža razina vlasti ima ograničene mogućnosti za izravno korištenje mjera fiskalne politike u poboljšanju ukupnog fiskalnog stanja Kantona. Potrebno je sagledati fiskalnu politiku Kantona unutar realnih i mogućih okvira, uzimajući u obzir izravni i neizravni utjecaj viših razina vlasti.

Planiraju se mjere za poboljšanje koordinacije i odgovornosti između svih razina vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda i rashoda kako bi se povećala razina fiskalne stabilnosti i odgovornosti. Javni prihodi i porezna politika su jedan od stupova Strategije reforme upravljanja javnim financijama, koji će se provoditi kroz sljedeće mjere i aktivnosti:

- Smanjenje fiskalnog opterećenja rada
- Harmonizirati propise o oporezivanju posjedovanja i prometa imovine
- Harmonizirati zakon o igrama na sreću
- Unaprijediti propise o poreznoj administraciji
- Unaprjeđenje sustava raspodjele prihoda u Federaciji BiH
- Suzbijanje sive ekonomije
- Unaprijediti poslovno okruženje uklanjanjem administrativnih barijera.

Smanjenje fiskalnog opterećenja rada

U narednom razdoblju se očekuje donošenje novih zakona o porezu na dohodak i doprinosima u Federaciji BiH. Ovi zakoni objedinjuju preraspodjelu fiskalnog opterećenja na rad putem smanjenja doprinosa i proširenja uske porezne osnovice za dohodak od rada. Cilj je uvesti nove vrste oporezivih prihoda i prenijeti porezni teret na bogatiji sloj stanovništva. Očekuje se da će reforma smanjiti ukupno fiskalno opterećenje rada, mjereno metodologijom OECD-a, s 36,42 % na 35,22 %. Smanjenje fiskalnog opterećenja za poslodavce trebalo bi povećati konkurentnost gospodarskih subjekata i radne snage, te raspoložive prihode i domaću potražnju. Diferencijacija stope poreza na dohodak ima za cilj suzbijanje sive ekonomije, budući da se trenutno koriste neoporezive isplate za izbjegavanje punih obveza.

Harmonizirati propise o oporezivanju posjedovanja i prometa imovine

Propisi o oporezivanju posjeda i prometa imovine su regulirani na razini kantona i lokalnih jedinica. Potrebno je donijeti jedan propis i uspostaviti evidencije imovine za izračun godišnjeg poreza. Stvaranje jedinstvene baze podataka o nekretninama je važno zbog značajnih prihoda od imovine. Stvaranje jedinstvenog zakonskog okvira o oporezivanju posjedovanja i prometa imovinom na razini Federacije BiH će smanjiti administrativne barijere, unaprijediti poslovno okruženje i privući investitore. S obzirom na postojanje 20 propisa koji uređuju oporezivanje imovine na različite načine, planira se predložiti jedinstveno rješenje za cijelu Federaciju. U Kantonu Središnja Bosna je usvojen Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o porezu na promet nekretnina (Službene novine KSB, broj 16/20), kojim se, između ostalog, oslobađa od plaćanja poreza na promet prve nekretnine za osobe mlađe od 40 godina.

Harmonizirati Zakon o igrama na sreću

Zakonom o igrama na sreću u Federaciji BiH kojim je stvoren pravni okvir za unaprjeđenje praćenja djelatnosti igara na sreću kroz sustav praćenja ostvarenog prometa, uplate javnih prihoda, pravno-tehničkih pretpostavki koje omogućavaju kontinuirano i sveobuhvatno praćenje zakonitosti rada priređivača igara na sreću i nagradnih igara. U narednom razdoblju planirano je usklađivanje pravnog okvira propisa u svrhu usuglašavanja s propisima o sprječavanju pranja novca, kao i prilagođavanje fiskalnog opterećenja ove djelatnosti, i pojednostavljenje pravne norme. Provođenje daljnjih aktivnosti bit će usmjereno i na

osmišljavanje efikasnije kontrole nadzora poslovanja priređivača igara na sreću koji koriste digitalne kanale poslovanja.

Unaprijediti propise o poreznoj administraciji

Zakoni koji reguliraju rad i nadležnosti Porezne uprave Federacije BiH (PU FBiH) trebaju biti odvojeni kako bi se uspostavila platforma i pravna osnova za neophodne reforme u PU FBiH. Trenutna organizacija PU FBiH (10 kantona i 73 ispostave) je neefikasna i zahtijeva reorganizaciju radi povećanja efikasnosti. Potrebno je identificirati sve procese unutar PU FBiH, odrediti nositelje procesa, analizirati korake i tok procesa te proučiti prednosti i nedostatke. Analiza procesa treba obuhvatiti potrebe, raspoložive i nedostadne resurse, izmjene i poboljšanja koja će doprinijeti efikasnosti, te predložene mjere, sredstva i očekivane rezultate. Ova analiza će omogućiti identifikaciju problema u PU FBiH i potaknuti modernizaciju. Kao rezultat analize procesa, treba razviti procedure rada i pravila postupanja kao prethodne korake u internim kontrolama i pitanjima efikasnosti. Cjelokupni procesi trebaju se promatrati s obzirom na ljudske resurse i IT sustav.

Unaprjeđenje sustava raspodjele prihoda u Federaciji BiH

Treba pronaći rješenja za poboljšanje raspodjele prihoda na vertikalnoj i horizontalnoj razini, uzimajući u obzir trenutne prihode, potrošnju i zakonski okvir koji određuje nadležnosti u Federaciji BiH. Cilj je pronaći sustav koji bolje odgovara potrebama korisnika. Trenutni sustav raspodjele javnih prihoda u Federaciji BiH temelji se na doprinosima i dotacijama nerazvijenim kantonima i općinama. Potrebno je provesti analizu javnih prihoda, rashoda, duga i ustavnih i zakonskih nadležnosti svih razina vlasti u Federaciji BiH kako bi se stvorile smjernice za kreiranje pravednijeg modela raspodjele prihoda.

Suzbijanje sive ekonomije

Suzbijanje sive ekonomije je ključno za stvaranje predvidljivog i stabilnog poslovnog okruženja te ravnopravnu tržišnu utakmicu. To zahtijeva koordinirane napore javne uprave i svih sudionika na tržištu. Nedostatak službenih procjena sive ekonomije otežava praćenje situacije u Federaciji BiH i Kantonu Središnja Bosna, stoga je važno dobiti jasniju i aktualniju sliku o faktorima koji generiraju sivu ekonomiju radi koordiniranih djelovanja. Siva ekonomija ima značajan utjecaj na fiskalnu politiku, stoga je potrebno usredotočiti se na mjere porezne politike koje mogu smanjiti neformalnu ekonomiju. Implementacija porezne politike zahtijeva visoke administrativne i transakcijske troškove, ali je važno uspostaviti i održavati sustav koji će smanjiti utaju poreza. Siva ekonomija izvan službene statistike znači da mnogi prihodi ostaju nezabilježeni, što također utječe na iskazivanje BDP-a i može dovesti do donošenja pogrešnih odluka u vezi s gospodarstvom. To može rezultirati dodatnim opterećenjima poreznih obveznika koji poštuju zakon. Za suzbijanje sive ekonomije, treba unaprijediti sustav neporeznih prihoda i fiskalizaciju te uspostaviti jedinstveni registar pristojbi i naknada u Federaciji.

Unaprijediti poslovno okruženje uklanjanjem administrativnih barijera

BiH se nalazi ispod prosjeka na listi lakoće poslovanja zbog administrativnih barijera koje opterećuju gospodarske aktivnosti. Potrebno je uložiti napore u unaprjeđenje rada institucija kako bi se poboljšalo poslovno okruženje i lakoća poslovanja. Transparentnost i efikasnost javnog sektora treba povećati, kao i poboljšati upravljanje javnim poduzećima kako bi se smanjilo opterećenje poreznih obveznika. Također je potrebno pojednostaviti plaćanje i naplatu javnih prihoda te poboljšati proces registracije poreznih obveznika. Treba podržati malo i srednje poduzetništvo kroz financiranje obrtnog kapitala, restrukturiranje, razvoj novih poslovnih modela i digitalizaciju. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija trebalo bi biti prioritet za poticanje ulaganja u proizvode i usluge. Mjere za povećanje produktivnosti mogu uključivati subvencije za kupovinu opreme, povoljne kreditne linije i subvencioniranje kamata na kredite. Također je važno podržavati istraživanje i razvoj te uspostaviti veze između firmi, istraživačkih centara i visokog obrazovanja.

Potrebno je usvojiti podzakonske dokumente za provedbu Zakona o poticajima za malo gospodarstvo Kantona Središnja Bosna kako bi se stvorilo povoljnije poslovno okruženje.

4.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH detaljno se regulira raspodjela prihoda s jedinstvenog računa između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i ravnateljstva za ceste. U Zakonu o izmjenama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 17/22), za "posebne rashodovne potrebe" Kantona Sarajevo smanjen je koeficijent s 1,9658 na 1,5, a svake sljedeće godine bit će dodatno smanjen za 0,1 do koeficijenta 1,3.

Struktura javnih prihoda proračuna Kantona Središnja Bosna obuhvaća prihode od neizravnih poreza i poreza na dobit, kao i neporezne prihode koji dolaze od poduzetničkih aktivnosti, imovine, naknada, pristojbi, novčanih kazni, doprinosa i drugih prihoda, koji se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju sukladno važećim propisima na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine. Porezni prihodi predstavljaju najveći udio u strukturi ukupnih prihoda, budući da su prihodi od neizravnih poreza najznačajniji izvor.

Kantoni također prikupljaju druge izravne poreze, poput poreza na dobit pravnih osoba i poreza na dohodak, te ostvaruju prihode prema kantonalnim propisima o porezima na imovinu i drugim neporeznim prihodima kako bi financirali svoje ustavom utvrđene funkcije.

Prihodi od izravnih poreza projicirani su prema ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje poput nominalnog i realnog rasta BDP-a, inflacije, potrošnje i investicija. Također se prate godišnji i sezonski trendovi ostvarenja prihoda u prethodnim godinama te izmjene propisa koji se odnose na određene područja.

Prema najnovijim makroekonomskim prognozama Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) iz ožujka 2023. godine, temeljenim na pretpostavljenim kretanjima ključnih parametara, očekuje se skromniji gospodarski rast od 2 % u 2023. godini zbog negativnih globalnih kretanja i visoke razine neizvjesnosti. U razdoblju od 2024. do 2026. očekuje se prosječan godišnji gospodarski rast od 3 %, s ključnim faktorom rasta u domaćoj potražnji kroz povećanje privatne potrošnje i umjereno povećanje investicija.

Projekcije prihoda za 2023. i razdoblje od 2024. do 2026. temelje se na trenutnim poreznim politikama i metodologiji koja prati makroekonomske pokazatelje i trendove prihoda. U 2024. godini, očekuje se ukupni prihod proračuna u iznosu od 329,5 milijuna KM. Za 2025. godinu projiciran je rast prihoda od 2,8 %, što će dovesti do iznosa od 338,7 milijuna KM. Za 2026. godinu predviđeni su prihodi od 365,3 milijuna KM, uz međugodišnji rast od 7,8 %.

4.2.1. Prihodi od poreza

Porezni prihodi u 2024. godini projicirani su u iznosu od 265,2 milijuna KM. Očekuje se rast ovih prihoda u narednim godinama, pa su prihodi za 2025. godinu projicirani na 293,5 milijuna KM, što predstavlja međugodišnji rast od 10,7 %. Za 2026. godinu se očekuje da će iznositi 319,1 milijuna KM, što je povećanje od 8,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prihodi od neizravnih poreza s Jedinstvenog računa

Projekcije prihoda od neizravnih poreza temelje se na srednjoročnom Planu naplate ukupnih prihoda na Jedinstvenom računu, koji je preuzet od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA) u travnju 2023. godine. Također, na temelju srednjoročnih prognoza kretanja krajnje potrošnje, izvršena je procjena udjela Federacije BiH u međuentitetskoj raspodjeli. Projekcija raspoloživog dijela ovih prihoda za raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, po godinama, također je zasnovana na planu otplate vanjskog duga u razdoblju od 2023. do 2026. godine.

Pojedinačna raspodjela prihoda od neizravnih poreza za kantone, općine i gradove za 2023. godinu i srednjoročno razdoblje izvršena je prema koeficijentima raspodjele definiranim Uputom o utvrđivanju sudjelovanja kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ravnateljstava za ceste u prihodima od neizravnih poreza i načinu raspodjele tih prihoda za 2023. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 99/22), sukladno Zakonu o izmjeni Zakona o

pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj: 17/22).

Po revidiranim projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija, očekuje se da će raspodjela prihoda od neizravnih poreza s jedinstvenog računa za Kanton Središnja Bosna (Kantonalni proračun i općinski proračuni Kantona) iznositi 227,3 milijuna KM u 2024. godini, što predstavlja rast od 10,2 % u odnosu na 2023. godinu. Projekcije za 2025. godinu iznose 251,9 milijuna KM, što predstavlja rast od 10,8 % u odnosu na 2024. godinu, dok se u 2026. godini očekuje da će iznositi 272,5 milijuna KM, što je povećanje od 8,2 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prihodi od neizravnih poreza imaju najveći udio u ukupnim prihodima i predstavljaju najznačajniji prihod Kantona. U 2024. godini, projekcija prihoda od neizravnih poreza iznosi 193,1 milijuna KM, što predstavlja rast od 10,5 % u odnosu na projekcije za prethodnu godinu. Očekuje se međugodišnji rast prihoda od 11,1 % u sljedećoj godini, pa su projekcije za 2025. godinu 214,5 milijuna KM. Za 2026. godinu se očekuje da će iznositi 232,0 milijuna KM, što je povećanje od 8,2 % u odnosu na prethodnu godinu.

U tablici 8. prikazano je detaljno izvršenje prihoda od neizravnih poreza za Kantone i općine Kantona pojedinačno s Jedinstvenog računa za 2022. godinu, revidirane projekcije za 2023. godinu te projekcije prihoda za razdoblje od 2024. do 2026. godine⁶.

Tablica 8: Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM

Neizravni porezi	Izvršenje	Projekcije			
	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Kanton Središnja Bosna	209.477.698	206.351.744	227.344.702	251.893.675	272.461.527
Kanton	172.232.478	174.813.777	193.104.557	214.519.186	232.035.303
općine	37.245.220	31.537.966	34.240.145	37.374.489	40.426.225
Bugojno	4.754.932	4.017.611	4.361.841	4.761.124	5.149.884
Busovača	2.811.668	2.279.276	2.474.565	2.701.086	2.921.638
Dobretići	249.198	197.218	214.116	233.716	252.799
Donji Vakuf	2.042.594	1.927.101	2.092.215	2.283.737	2.470.211
Fojnica	1.902.422	1.589.013	1.725.160	1.883.081	2.036.840
Gornji Vakuf-Uskoplje	3.093.476	2.642.720	2.869.149	3.131.791	3.387.511
Jajce	3.855.386	3.338.618	3.624.671	3.956.474	4.279.532
Kiseljak	3.015.920	2.313.085	2.511.270	2.741.152	2.964.975
Kreševo	773.066	571.932	620.935	677.776	733.118
Novi Travnik	3.304.096	3.107.591	3.373.850	3.682.693	3.983.395
Travnik	7.816.309	6.688.506	7.261.578	7.926.303	8.573.509
Vitez	3.626.153	2.865.295	3.110.794	3.395.556	3.672.813

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Revidirane projekcije za 2023. godinu i projekcije prihoda s Jedinstvenog računa za razdoblje 2024. - 2026. godina Ravnateljstva za ceste KSB⁷, urađeno od strane Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija, može se vidjeti u sljedećoj tablici.

⁶Raspodjela prihoda za kantone i općine/gradove pojedinačno za 2023. godinu i razdoblje 2024 - 2026. godina urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22).

⁷ Projekcije sadrže projekcije prihoda koje se temelje na neizravnim porezima, i procjene prihoda na temelju namjenske cestarine za izgradnju autocesta te održavanje ostalih cesta od 0,25 KM/l naftnih derivata, za Ravnateljstvo za ceste KSB.

Tablica 9: Prihodi Ravnateljstva za ceste u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2023.	2024.	2025.	2026.
Ravnateljstvo za ceste	9.173.579	9.827.455	10.584.627	11.333.244
Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa	6.921.567	7.514.608	8.202.495	8.872.253
Prihodi od namjenske cestarine za financiranje autocesta i cesta	2.252.013	2.312.847	2.382.131	2.460.991

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na dobit

Revidirane projekcije prihoda od poreza na dobit za 2023. godinu temelje se na povijesnom trendu naplate iz 2022. godine, koji upućuje na oporavak aktivnosti čije je poslovanje u prethodnom razdoblju "pandemije" bilo narušeno, kao i trenutačnom trendu naplate (Q1 2023.) s procijenjenim očekivanjima do kraja godine. Međutim, uzimajući u obzir prilično visoku razinu nepredvidljivosti u međunarodnom i domaćem okruženju, predviđene stope rasta za razdoblje od 2024. do 2026. godine su prilično konzervativne i oprezno predviđaju prosječni godišnji rast.

Prihodi od poreza na dobit projicirani su na iznos od 33,6 milijuna KM u 2024. godini, što predstavlja povećanje od 3,2 % u odnosu na projekciju za 2023. godinu. Očekuje se da će prihodi od poreza na dobit iznositi 34,8 milijuna KM u 2025. godini, a 36,2 milijuna KM u 2026. godini, što predstavlja rast od 4,0 %.

U sljedećoj tablici navedeno je izvršenje prihoda od poreza na dobit za 2022. godinu, revidirane projekcije za 2023. godinu te projekcije za razdoblje od 2024. do 2026. godine za Kanton Središnja Bosna.

Tablica 10: Prihodi od poreza na dobit u KM

Vrsta prihoda	Izvršenje 2022.	Projekcije			
		2023.	2024.	2025.	2026.
Porez na dobit	31.519.992	32.555.135	33.596.900	34.813.107	36.219.557

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na dohodak

Prateći očekivanja vezana uz tržište rada, pripremljen je očekivani rast broja zaposlenih i rast prosječne plaće, koji je dijelom povezan s prilagodbom inflatornim šokovima, pripremljene su projekcije prihoda od poreza na dohodak i obveznih socijalnih doprinosa.

Projekcije prihoda od poreza na dohodak za 2024. godinu za Kanton i općine Kantona iznose 56,9 milijuna KM, što predstavlja rast od 15,4 % u odnosu na očekivanu razinu ovih prihoda u 2023. godini. Predviđa se rast od 15,2 % u 2025. godini, pri čemu će iznositi 65,6 milijuna KM, dok se za 2026. godinu projiciraju prihodi od 75,8 milijuna KM, što predstavlja međugodišnji rast od 15,5 %.

Projekcije prihoda od poreza na dohodak za Kanton u 2024. godini iznose 37,3 milijuna KM, što predstavlja rast od 15,4 % u odnosu na očekivanu razinu ovih prihoda u 2023. godini. Očekuje se daljnji porast ovih prihoda u narednim godinama, s rastom od 15,2 % u 2025. godini i 15,5 % u 2026. godini. Projekcija za 2025. godinu iznosi 43,0 milijuna KM, dok se za 2026. godinu predviđa iznos od 49,7 milijuna KM.

U sljedećoj tablici navedeno je izvršenje prihoda od poreza na dohodak za 2022. godinu, revidirane projekcije za 2023. godinu i projekcije za razdoblje od 2024. do 2026. godine za Kanton Središnja Bosna i općine Kantona⁸.

⁸ Projicirani iznosi za proračune jedinica lokalne samouprave iskazani na osnovu minimalnog udjela, propisanog Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22). Kanton u skladu sa svojim propisima može vršiti raspodjelu većeg iznosa.

Tablica 11: Prihodi od poreza na dohodak u KM

Vrsta prihoda	Izvršenje 2022.	Projekcije			
		2023.	2024.	2025.	2026.
Porez na dohodak	40.203.909	49.351.272	56.940.249	65.602.703	75.771.510
Kanton	24.170.730	32.344.823	37.318.639	42.996.011	49.660.647
Općine	16.033.179	17.006.448	19.621.610	22.606.691	26.110.862

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na imovinu

Prihodi od poreza na imovinu, koji su trenutno regulirani kantonalnim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, projicirani su da će se zadržati na približno istoj razini u narednom razdoblju. Očekuje se da će ovi prihodi u prosjeku iznositi 1,1 milijuna KM u razdoblju od 2024. do 2026. godine.

Ostali prihodi od poreza

Obuhvaćaju sve ostale poreze koji se naplaćuju po kantonalnim propisima nakon implementacije Zakona o porezu na dohodak, a čine ih:

- Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)
- Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)
- Ostali porezi

Prihodi po osnovu poreza na plaće (zaostale uplate poreza), domaćih poreza na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga) i ostalih poreza za Kanton Središnja Bosna bilježe značajan pad iz godine u godinu. Projekcije pokazuju da će ti prihodi iznositi 0,1 mil. KM u 2024. godini, 0,08 mil. KM u 2025. godini i 0,06 mil. KM u 2026. godini.

4.2.2. Neporezni prihodi

Neporezni prihodi kantona uključuju:

- Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika (uključujući i vlastite prihode proračunskih korisnika)
- Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga
- Novčane kazne (neporezne prirode)

Neporezni prihodi uglavnom ovise o realizaciji planova rada pojedinih ministarstava i institucija, budući da u ovu kategoriju spadaju prihodi od pristojbi, naknada, prihoda pružanja javnih usluga (prihodi od vlastitih djelatnosti korisnika proračuna i vlastiti prihodi) te naknada prema kantonalnim zakonima i drugim propisima.

Projekcije neporeznih prihoda za 2024. godinu iznose 18,5 milijuna KM, što predstavlja rast od 4,7 % u odnosu na projekciju za 2023. godinu. Za 2025. godinu očekuje se rast od 4,7 %, s ukupnim prihodom od 19,4 milijuna KM, dok se za 2026. godinu predviđa iznos od 20,3 milijuna KM, što predstavlja međugodišnji rast od 4,6 %.

4.2.3. Ostali prihodi i primitci

Primljeni tekući transferi

Projekcije primljenih tekućih transfera u razdoblju od 2024. do 2026. godine iznose 25,2 milijuna KM godišnje. Ti transferi obuhvaćaju:

- Primljene tekuće transfere od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija.
- Primljene tekuće transfere od ostalih razina vlasti. Ovi transferi uključuju primljeni tekući transfer od Federacije BiH, koji je planiran u iznosu od 22,3 mil. KM godišnje. Ovaj

transfer je namijenjen dodjeli financijske pomoći proračunima kantona za provođenje strukturalnih reformi i sufinanciranje infrastrukturnih projekata koji su od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine.

- Donacije.

Primljeni kapitalni transferi

Primljeni kapitalni transferi u 2024. i 2025. godini projicirani su u iznosu od 0,4 milijuna KM godišnje, dok se za 2026. godinu predviđaju u iznosu od 0,5 milijuna KM. Ti transferi obuhvaćaju primljene kapitalne transfere od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija te kapitalne transfere od ostalih razina vlasti.

Kapitalni primitci

Kapitalni primitci u 2024. godini projicirani su u iznosu od 20,1 milijun KM. Planirano je kreditno zaduženje u iznosu od 20,0 mil. KM kod Razvojne banke Federacije BiH za financiranje projekata od značaja za Kanton. U 2025. i 2026. godini, projicirani kapitalni primitci iznose 0,1 milijun KM godišnje i odnose se na primitke od prodaje stalnih sredstava.

Izvršenje prihoda za 2022., procjena za 2023. godinu, te projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja za KSB za razdoblje 2024. - 2026. možete vidjeti u tablici ispod.

Tablica 12: Izvršenje prihoda za 2022., procjena za 2023. godinu i projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja KSB za razdoblje 2024. – 2026., u KM

Ekon. kod	Opis	Ostvareno 2022.	Procjena 2023.	Projekcije		
				2024.	2025.	2026.
	PRIHODI, PRIMITCI I FINANCIRANJE	272.145.082	284.223.071	329.461.469	338.704.957	365.260.160
71	PRIHODI OD POREZA	229.115.942	240.952.906	265.239.896	293.543.084	319.141.187
711	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	31.519.992	32.555.135	33.596.900	34.813.107	36.219.557
712	Doprinosi za socijalnu zaštitu	0	0	0	0	0
713	Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)	49.519	41.142	38.100	17.500	3.000
714	Porez na imovinu	1.057.851	1.099.644	1.111.000	1.135.500	1.164.800
715	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	84.623	93.642	70.200	61.400	57.600
716	Porez na dohodak	24.170.730	32.344.823	37.318.639	42.996.011	49.660.647
717	Prihodi od neizravnih poreza	172.232.478	174.813.777	193.104.557	214.519.186	232.035.303
719	Ostali porezi	748	4.743	500	380	280
72	NEPOREZNI PRIHODI	16.819.070	17.722.561	18.547.000	19.415.200	20.316.000
721	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	1.533.673	1.488.908	2.132.000	2.744.600	3.371.600
722	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	10.720.584	11.247.626	11.467.400	11.597.600	11.691.300
723	Novčane kazne (neporezne prirode)	4.564.813	4.986.027	4.947.600	5.073.000	5.253.100
73	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	25.193.102	25.013.301	25.177.573	25.225.173	25.249.873
731	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	590.000	295.000	0	0	0
732	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	24.589.362	24.675.211	25.114.773	25.156.573	25.180.273
733	Donacije	13.740	43.090	62.800	68.600	69.600
74	KAPITALNI TRANSFERI	320.990	486.082	434.300	446.400	470.400
741	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	230.940	339.057	315.000	325.600	348.000
742	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	90.050	147.025	119.300	120.800	122.400

77	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	7.225	15.334	3.000	2.500	2.000
777	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	7.225	15.334	3.000	2.500	2.000
81	KAPITALNI PRIMITCI	688.754	32.887	20.059.700	72.600	80.700
811	Kapitalni primitci od prodaje stalnih sredstava	65.774	32.887	59.700	72.600	80.700
813	Primitci od financijske imovine	83.311	0	0	0	0
814	Primitci od dugoročnog zaduživanja	539.669	0	20.000.000	0	0
815	Primitci od kratkoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0

Prihodi od doprinosa

Prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje za nadolazeće srednjoročno razdoblje projicirani su u skladu s očekivanim kretanjima na tržištu rada odnosno rastom zaposlenosti i plaća. Tako se ovi prihodi projiciraju u iznosu od 160,9 milijuna KM u 2024. godini, 177,0 milijuna KM u 2025. godini, te 194,9 milijuna KM u 2026. godini.

Tablica 13: Prihodi Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Središnja Bosna u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2023.	2024.	2025.	2026.
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	146.111.770	160.862.213	177.026.812	194.911.092

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti Službe za zapošljavanje Kantona Središnja Bosna u 2024. godini se projiciraju u iznosu od 15,3 milijuna KM, 16,9 milijuna KM u 2025. godini, te 18,6 milijuna KM u 2026. godini.

Tablica 14: Prihodi Službe za zapošljavanje Kantona Središnja Bosna u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2023.	2024.	2025.	2026.
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	13.888.126	15.311.736	16.874.030	18.604.957

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

4.3. Rizici ostvarenja projekcija prihoda

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH prate makroekonomska očekivanja u vezi s razvojem ključnih pokazatelja s kojima su značajno povezane. U cilju očuvanja fiskalne discipline, u osnovnom scenariju su uključeni učinci određenih visokih rizika na postizanje makroekonomskih prognoza. S obzirom na krajnju nepredvidivost mogućih budućih šokova, posebno u pogledu ubrzanog rasta inflacije, moguće su znatne promjene u konačnim rezultatima makroekonomskih pretpostavki, uključujući projekcije javnih prihoda.

Realizacija rizika prema osnovnom makroekonomskom scenariju može ozbiljno utjecati na očekivanu razinu prihoda. Također je važno uzeti u obzir da kategorija ostalih prihoda, iako ima manji udio u strukturi ukupnih prihoda, obuhvaća raznolik niz neporeznih prihoda koji su prilično varijabilni i nemaju stalni obrazac kretanja. Naglašavamo visoku razinu rizika za projicirane primljene tekuće transfere od drugih razina vlasti kao i primitak od dugoročnog zaduživanja. To povećava rizik u projekcijama. S druge strane, provedba mjera za suzbijanje sive ekonomije može pružiti dodatne izvore prihoda koji bi poboljšali učinkovitost i ukupne prihode javnog sektora u odnosu na trenutno predviđene vrijednosti.

Osim toga, na ostvarenje javnih prihoda značajno mogu utjecati: neplanirane promjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijentata raspodjele prihoda od neizravnih poreza među subjektima u odnosu na trenutno procijenjene vrijednosti, promjene u planiranoj otplati vanjskog duga, promjene u raspodjeli prihoda od neizravnih poreza za institucije BiH, učinkovitost porezne uprave i pojava drugih događaja kao što su nove prirodne nepogode.

Stoga je iznimno važno biti oprezan prilikom planiranja proračuna. Bilo kakav nepredviđeni događaj u srednjoročnom razdoblju može značajno utjecati na predviđene prihode, što će vjerojatno zahtijevati hitnu reviziju projekcija prihoda unutar redovnih rokova određenih proračunskim kalendarom.

4.4. Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona

Važno je voditi računa o fiskalnom okviru koji je koncipiran Zakonom o proračunima u Federaciji BiH, što znači da razina prihoda mora biti jednaka ili veća od razine ukupnih rashoda. Stoga je važno da sve razine vlasti paze na deficit.

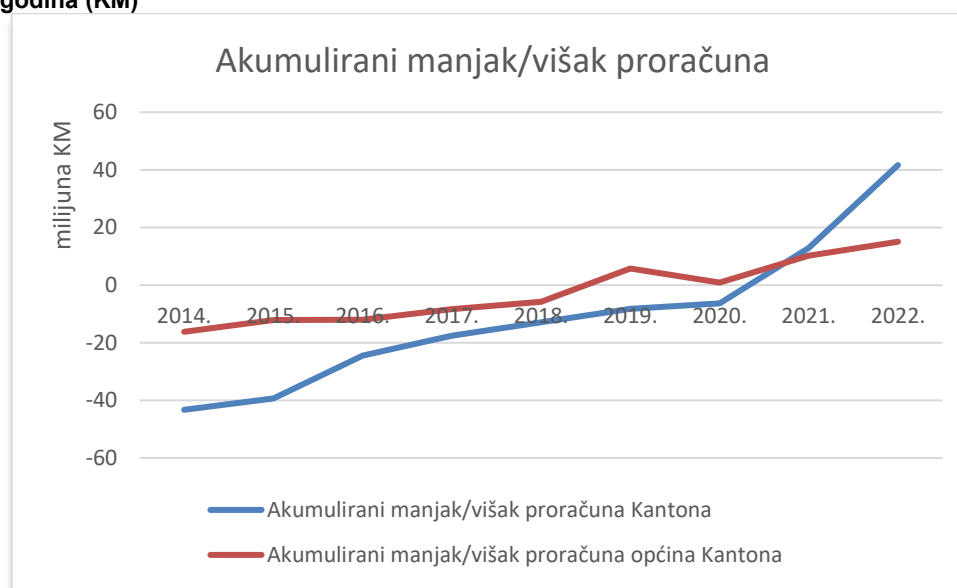
Na temelju ostvarene razine prihoda i primitaka od 272.145.082 KM te ostvarene razine rashoda i izdataka od 243.340.108 KM u izvršenju proračuna Kantona Središnja Bosna za 2022. godinu, zabilježen je višak prihoda nad rashodima (suficit) u iznosu od 28.804.974 KM. Takav financijski rezultat uglavnom je rezultat neizvršenja rashodovne strane proračuna, posebno u pogledu kapitalnih izdataka i tekućih transfera.

Tablica 15: Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2020. - 2022. godina (KM)

Godina	2020.	2021.	2022.
Kanton Središnja Bosna			
Prihodi	203.416.289	236.853.865	272.145.082
Rashodi	201.591.644	217.629.762	243.340.108
Deficit/suficit	1.824.645	19.224.103	28.804.974
Općine Kantona			
Prihodi	81.647.497	93.252.237	121.823.849
Rashodi	93.023.733	79.159.042	114.550.932
Deficit/suficit	-11.376.236	14.093.195	7.272.917
Ukupno Kanton i općine Kantona			
Prihodi	285.063.786	330.106.102	393.968.931
Rashodi	294.615.377	296.788.804	357.891.040
Deficit/suficit	-9.551.591	33.317.298	36.077.891

Odgovornom fiskalnom politikom Vlade, a prvenstveno Ministarstva financija, ostvareni suficiti u proteklih sedam godina doprinijeli su znatnom smanjenju akumuliranog deficita proračuna. U 2014. godini, akumulirani deficit je iznosio 43.256.875 KM, dok je u 2022. godini ostvaren akumulirani višak (suficit) u iznosu od 41.657.037 KM⁹. Kretanje akumuliranog manjka i viška proračuna Kantona i općina Kantona od 2014. do 2022. godine, prikazano je u grafikonu ispod.

Grafikon 9: Akumulirani manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2014. - 2022. godina (KM)

⁹ Treba naglasiti da u ukupan iznos akumuliranog deficita proračuna nisu uključene obveze za izvršna Rješenja po pravosnažnim presudama iz prava iz radnih odnosa, koje se vode u izvanbilančnoj evidenciji, a koje s 31. 12. 2022. godine iznose 23.827.434 KM.

5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

5.1. Stanje i projekcije duga u Kantonu Središnja Bosna

Stanje i projekcije javnog duga su od izuzetne važnosti za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika. Zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama da bi se održala stabilnost fiskalnog sustava i osigurao osnovu za razvojne inicijative. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima s kojima raspolaže Ministarstvo financija.

Međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) u veljači 2023. povećala je izgled kreditnog rejtinga sa stabilnih na pozitivne i zadržala kreditni rejting Bosne i Hercegovine, koji glasi „B“. Agencija Moody's Investors Service, u kolovozu 2022. potvrdila je Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B3 sa stabilnim izgledima“¹⁰.

Federacija BiH planira uvesti nova fiskalna pravila o zaduživanju i jamstvima prema kriterijima iz Maastrichta. Njime se uvodi ograničenje javnog duga FBiH na najviše 60 % BDP-a Federacije i uvode ograničenja ukupnog duga za kantone i jedinice lokalne samouprave, uvodi pravilo da kantoni i jedinice lokalne samouprave ne mogu posuđivati ili izdavati jamstva bez prethodne suglasnosti FMF-a, javni dug se prati prema pravilima statističke metodologije EU.

Sukladno Zakonu o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, br: 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16) kantoni se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnoga zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutarnji i vanjski dug i jamstva koji dopijeva u svakoj narednoj godini uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdana jamstva kantona ne prelazi 10 % prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. **Servisiranje duga Kanton Središnja Bosna u 2023. godini za kredite i jamstva iznosi 1,3 % prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini**, koji su u 2022. godini iznosili 271,5 mil. KM.

5.1.1. Nastanak kreditnog zaduženja i kreditni uvjeti

Ugovor o kreditu između Razvojna banka Federacije BiH i Kantona Središnja Bosna potpisan je 19. rujna 2015. godine u iznosu od 1,4 mil. KM, za financiranje projekta izgradnje regionalnog puta R443a: Kreševo – Lepenica, dionica Resnik (spoj s R443 Kreševo) – Volujak, duljine L = 1,6 km), na rok otplate od 84 mjeseca, grace razdobljem od 12 mjeseci i kamatnom stopom od 4 %.¹¹ Vlada Kantona je s Kantonalnim ravnateljstvom za ceste sklopila ugovor u kome je definirano da se Kanton zadužuje za cjelokupan iznos, od čega iznos glavnice od 600.000,00 KM, s pripadajućim kamatama i ostalim troškovima preuzima kao kreditnu obvezu Kantonalno ravnateljstvo za ceste.

Vlada Kantona Središnja Bosna zadužila se u rujnu i listopadu 2016. godine za iznos od 12 mil. KM radi isplate izvansudskih nagodbi prema izvršnim sudskim presudama zaposlenicima u školstvu, oblasti unutarnjih poslova i pravosudnim institucijama, kao i za naknade odvjetničkim kućama. Ovaj kredit je realiziran kroz tri kreditna aranžmana: Intese SanPaolo banci d.d. u iznosu od 6 mil. KM; UniCredit banci d.d. u iznosu od 4 mil. KM; i UniCredit banci d.d. u iznosu od 2 mil. KM, za koji je rok otplate 72 mjeseca, s grace razdobljem od 12 mjeseci (uključenim u rok otplate). Kamatna stopa iznosi 4,20 % (EKS 4,26 %) godišnje, a naknada za obradu kredita iznosi 0,20 %.

Sabor Kantona je na 29. sjednici održanoj 17. travnja 2018. donio Odluku o dugoročnom kreditnom zaduženju Kantona Središnja Bosna u iznosu od 12 mil. KM kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine za sufinanciranje rekonstrukcije regionalnih putova. Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna mogu se vidjeti u tablici ispod.

---

¹⁰ „B“, „B3“, Spekulativna kreditna sposobnost, visok kreditni rizik.

¹¹ Efektivna kamatna stopa iznosi 4,36 %, na dan donošenja Odluke o odobravanju kredita.

Tablica 16: Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna, u KM

R.b.	Naziv projekta	Vrijedn. Investicije (KM)	Kredit Kantonalna direkcija (KM)	Kredit KSB (KM)	Ukupno (KM)
1	Izgradnja region. puta R439, Novi Travnik – Gornji Vakuf/Uskoplje dionica P Luka – Bistrica L= 12 km	6.000.000	2.000.000	4.000.000	6.000.000
2	Izgradnja region. puta R413a, Dolac – Han Bila – Ovnak, dionica Gostunj – Mosor – Guča Gora - Han Bila, L= 7 km	5.000.000	1.700.000	3.300.000	5.000.000
3	Rekonstrukcija R443: Kiseljak – Kreševo-Tarčin, dionica. km 2+500 – km 6+000, L=3,5 km.	2.500.000	850.000	1.650.000	2.500.000
4	Sanacija asfaltnog sloja na R437: Fojnica – Dusina, dionica Bakovići - Gojevići, L=3 km	700.000	200.000	500.000	700.000
5	Sanacija asfaltnog sloja na R438: Gromiljak – Fojnica, L=7 km.	1.000.000	350.000	650.000	1.000.000
6	Rekonstrukcija R413b: Gostilj – Dobretići – Jajce, dionica Veliki Do – Kuprešani, L=0,6 km+1,2 km =1,8 km	1.400.000	400.000	1.000.000	1.400.000
7	Rekonstrukcija R653: Kačuni – Lugovi – Moštre, dionica Lugovi L=500 m	500.000	200.000	300.000	500.000
8	Rekonstrukcija R654: Kačuni – Fojnica, dionica st. km 1+700 do km 3+400, L=1,5 km	900.000	300.000	600.000	900.000
	Ukupno: (36,3 km)	18.000.000	6.000.000	12.000.000	18.000.000

Uvjeti za kreditna sredstva Razvojne banke Federacije BiH su: rok otplate 12 godina, grace razdoblje do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjoj razini i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje.

Sabor Kantona je 29. listopada 2015. donio Odluku o prihvaćanju zaduženja prema ugovoru o zajmu između Bosne i Hercegovine i Europske banke za obnovu i razvoj, te Bosne i Hercegovine i Razvojne banke Vijeća Europe¹², za projekt Izgradnja Regionalnog vodovoda „Plava voda“ u ukupnom iznosu od 7.700.000,00 EUR-a. Ukupno zaduženje sastojalo bi se od zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Europske banke za obnovu i razvoj i zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Razvojne banke Vijeća Europe.

Uvjeti za kreditna sredstva EBRD-a su: rok otplate 15 godina, grace razdoblje 3 godine, kamatna stopa 1 % + šestomjesečni EURIBOR¹³, jednokratna provizija 1 % na iznos glavnice i provizija na neiskorišten raspoloživi iznos zajma 0,5 % godišnje.

Uvjeti za kreditna sredstva CEB-a su: rok otplate do 20 godina, grace razdoblje do 5 godina, kamatna stopa bit će fiksna, posebno za svaku tranšu povlačenja, a ovisit će o valuti plaćanja svake tranše kredita, o iznosu svake tranše, kao i razdoblju otplate.

Sudjelovanje pojedinih subjekata¹⁴ u povratu ukupnog kreditnog zaduženja od 22.000.000,00 EUR je sljedeće: Grad Zenica / JKP 37,46 %; Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 25,00 %; Zeničko-dobojski kanton 17,50 %; Kanton Središnja Bosna 7,50 %; Općina Busovača / JKP 6,48 %; Općina Novi Travnik / JKP 6,06 %; i Općina Travnik 0,00 %

Međusobna prava i obveze subjekata koji sudjeluju u povratu i krajnjih korisnika kreditnih sredstava uređuju se posebnim ugovorima.

5.1.2. Izdana jamstva

Kanton Središnja Bosna je 25. 3. 2009. godine izdao Jamstvo¹⁵ br. 01/09 općini Kiseljak na kredit u iznosu 4.995.149,00 EUR (9.769.662,27 KM, što čini 100 % iznosa kredita) za financiranje Projekta izgradnje vodovoda Fojnica – Kiseljak i kanalizacijskog kolektora Lepenica – Kiseljak. Kreditor je Bank AustriaCreditanstalt AG – Beč, rok otplate kredita je 12 godina uz grejs-

¹² Razvojna banka Vijeća Europe uplatila je 12. 1. 2022. godine prvu tranšu kredita u iznosu od 2,5 mil. KM, realizacija druge tranše kredita se očekuje u 2024. godini.

¹³ Euribor (euro interbank offered rate) je referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu. Utvrđuje se dnevno kao prosječna stopa po kojoj reprezentativne banke međusobno daju u zajam neosigurana novčana sredstva. 6-mjesečni euribor trenutno iznosi 3,732 %.

¹⁴ Općina Vitez odustala je od učešća u realizaciji ovog projekta

¹⁵ Izdana jamstva nisu uključena u ukupno stanje zaduženosti, obzirom da ne predstavljaju dug Kantona, već potencijalni dug, koji će biti plaćen u slučaju neizmirenja obaveza od strane krajnjih korisnika.

razdoblje od 4,5 godina i kamatnu stopu od 0 %, a krajnji rok dospjeća garancije je 1. 1. 2024. godine. U svibnju 2020. godine Općina Kiseljak potpisala je s Federalnim ministarstvom financija Aneks 1 Ugovora o reprogramiranju plana otplate, kojim je otplatno razdoblje produljeno do 31. 10. 2025. a mirovanje u otplati glavnice je 2 godine, u razdoblju od 1. 1. 2020. do 31. 12. 2021. godine.

Sabor Kantona Središnja Bosna je na 31. sjednici održanoj 3. 7. 2018. godine, donio Odluku o davanju suglasnosti na Odluku o izdavanju jamstva Kantonalnom ravnateljstvu za ceste za osiguranje kredita kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine namijenjenog za rekonstrukciju regionalne putne infrastrukture. Kredit je u iznosu 6 mil. KM, rok otplate 12 godina, grace razdoblje do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjoj razini i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje.

Vlada Kantona Središnja Bosna je 30. kolovoza 2018. godine, donijela Odluku o izdavanju Jamstva Kantonalnom zavodu za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna za osiguranje kredita kod Raiffeisen banke d.d. Sarajevo, namijenjen za rekonstrukciju i adaptaciju objekta za smještaj Zavoda za javno zdravstvo. Kredit je u iznosu 800.000 KM, rok otplate kredita je 10 godina, mjesečni iznos anuiteta 7.654,59 KM i kamatnu stopu od 2,81 % (EKS 2,88 %) godišnje, a zadnja rata dospjeva 30. 4. 2029. godine. Sabor Kantona Središnja Bosna je na 2. sjednici održanoj 22. 1. 2019. godine, dao suglasnost na Odluku Vlade o izdavanju jamstva, broj 01-02-696/2018 od 3. 9. 2018. godine.

5.1.3. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2022. do 2026. godine

Ukupan dug u Kantonu Središnja Bosna na dan 31. 12. 2022. godine iznosio je 20,4 mil. KM. Taj dug se odnosi na unutarnje dugoročne postojeće kredite, poput kredita od Razvojne banke Federacije BiH, Europske banke za obnovu i razvoj te Razvojne banke Vijeća Europe, kao i na ostale dugoročne obveze.

Izdana jamstva i druge obaveze, kao što su obveze za pravosnažne presude i izvršna rješenja koja se vode izvan bilance, te obveze KSB-a prema općinama temeljem koncesijskih ugovora, nisu uključena u ukupno stanje zaduženosti. Ta izdana jamstva i druge obveze ukupno iznose 34,7 mil. KM, predstavljajući potencijalne obveze Kantona.

Na dan 31. prosinca 2022. godine, ukupni dug općina Kantona iznosio je 40,4 mil. KM, koji se odnosi na kredite, zajmove, ostale dugoročne obveze i dugoročna razgraničenja.

Stanje ukupnog (konsolidiranog) duga u Kantonu i općinama Kantona na dan 31. prosinca 2022. godine iznosi 60,8 mil. KM.

Stanje duga Kantona Središnja Bosna u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu smanjeno je za 7,7 %, što je prije svega rezultat redovitog izmirenja obveza po postojećim kreditima u iznos od 1,5 mil. KM, kao i raznih dugoročnih obveza (Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo i Mes d.o.o. Zenica) u iznosu od 0,2 mil. KM.

Grafikon 10: Stanje duga i potencijalnih obveza Kantona Središnja Bosna u 2022. godini

U 2024. godini planirano je povlačenje druge tranše kredita kod Razvojne banke Vijeća Europe za projekt Izgradnja Regionalnog vodovoda „Plava voda“ u ukupnom iznosu od 8,5 mil. EUR-a, od čega iznos od 7,1 mil. KM otpada na Kanton u povratu ukupnog kreditnog zaduženja. Također, u 2024. godini, Kanton se planira zadužiti u iznosu od 20,0 mil. KM kod Razvojne banke Federacije BiH za financiranje projekata od značaja za Kanton, koji su predviđeni Programom javnih investicija.

Stoga, projekcija kreditne zaduženost Kantona u 2024. godini iznosi 47,5 mil. KM, što je povećanje od 150,3 % (28,5 mil KM). Za 2025. godinu projicirano je smanjenje zaduženosti za 9,0 % (4,3 mil. KM), a za 2026. godinu 11,8 % (5,1 mil. KM), u odnosu na prethodne godine.

Projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2022. - 2026. godina, prikazane su u tablici ispod.

Tablica 17: Stanje i projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM

Opis		Kreditor		Stanje	Plan	Projekcija	Projekcija	Projekcija
				2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Postojeći krediti, od čega	Unutarnji dugoročni	Razvojna banka F BiH (12 mil. KM)	Glavnica	7.999.978	6.956.494	5.913.010	4.869.526	3.826.042
			Kamate i ostali troš.	775.513	587.485	425.079	289.226	179.459
		Europska banka za obnovu i razvoj (9,1 mil. KM)	Glavnica	9.110.761	8.960.501	8.381.858	7.312.335	5.849.868
			Kamate i ostali troš.	374.239	311.121	256.676	199.391	133.674
		Razvojna banka Vijeća Europe (2,1 mil. KM)	Glavnica	2.078.069	2.078.069	2.078.069	2.078.069	1.904.897
			Kamate i ostali troš.	95.382	84.784	74.186	63.588	53.432
Novi dug - projekcije	Unutarnji dugoročni	CEB - Razvojna banka Vijeća Europe (7,1 mil. KM)	Glavnica	0	0	7.065.436	7.065.436	7.065.436
			Kamate i ostali troš.	0	0	324.299	288.266	252.233
		Razvojna banka Federacije BiH (20 mil. KM)	Glavnica	0	0	20.000.000	18.550.717	16.811.577
			Kamate i ostali troš.	0	0	2.981.153	2.494.783	2.049.716
Ukupno glavnica				19.188.809	17.995.065	43.438.373	39.876.083	35.457.819
Ukupno kamate				1.245.134	983.390	4.061.395	3.335.254	2.668.513
Ukupno krediti				20.433.943	18.978.455	47.499.768	43.211.336	38.126.333
Ukupno krediti, ostale dugoročne obaveze i kratkoročni dug				20.433.943	18.978.455	47.499.768	43.211.336	38.126.333
Izdana jamstva	Inozemni	Općina Kiseljak - Bank Austria Creditanstalt AG - Beč (9,769 mil. KM)	Glavnica	3.907.810	2.605.207	1.302.603	0	0
			Kamate i ostali troš.	5.863	0	0	0	0
	Unutarnji dugoročni	Kantonarno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH (6 mil. KM)	Glavnica	4.000.012	3.478.276	2.956.540	2.434.804	1.913.068
			Kamate i ostali troš.	387.769	293.755	212.547	144.619	89.735
		Zavod za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna - Raiffeisen BANK d.d. BiH (0,8 mil. KM)	Glavnica	534.910	457.751	378.396	296.782	212.845
			Kamate i ostali troš.	50.297	36.255	24.409	14.822	7.558
Drugo	Unutarnji	Obaveze za pravosnažne presude i izvršna Rješenja (izvanbilančna evidencija)	Glavnica	23.827.434	21.728.264	19.524.849	17.296.212	15.001.343
		Obaveze KSB prema općinama temeljem koncesijskih ugovora	Glavnica	2.004.775	0	0	0	0
Ukupno potencijalne obaveze				34.718.870	28.599.508	24.399.345	20.187.239	17.224.548

5.2. Servisiranje duga Kantona Središnja Bosna

Obveze po postojećim i novim kreditima Kantona Središnja Bosna dane su u tablici 18., a potencijalne obveze Kantona po jamstvima u tablici 19. Treba naglasiti, da ukupnim obvezama treba pridodati obaveze za pravosnažne sudske presude i izvršna Rješenja iz radnih prava, koja s 31. 12. 2022. godinu samo za glavnice iznose 23,8 mil. KM; i uvjetne obveze prema općinama temeljem koncesijskih ugovora u iznosu od 2,0 mil. KM.

Tablica 18: Obveze Kantona Središnja Bosna po kreditima u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM

Opis	Kreditor		Plan	Projekcija	Projekcija	Projekcija	
			2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Postojeći dug	Razvojna banka Federacije BiH (1,4 mil. KM)	Glavnica	194.472	0	0	0	0
		Kamata i ost. troš.	3.560	0	0	0	0
	UniCredit Bank (2 mil. KM)	Glavnica	333.333	0	0	0	0
		Kamata i ost. troš.	6.293	0	0	0	0
	Razvojna banka Federacije BiH (12 mil. KM)	Glavnica	1.043.484	1.043.484	1.043.484	1.043.484	1.043.484
		Kamata i ost. troš.	214.115	188.028	162.405	135.854	109.767
	Europska banka za obnovu i razvoj (9,1 mil. KM)	Glavnica	11.228	150.260	578.643	1.069.523	1.462.467
		Kamata i ost. troš.	27.680	63.118	54.445	57.285	65.718
	Razvojna banka Vijeća Europe (2,1 mil. KM)	Glavnica	0	0	0	0	173.172
		Kamata i ost. troš.	5.299	10.598	10.598	10.598	10.156
Projekcije novog duga	CEB - Razvojna banka Vijeća Europe (7,1 mil. KM)	Glavnica	0	0	0	0	0
		Kamata i ost. troš.	0	0	18.017	36.033	36.033
	Razvojna banka Federacije BiH (20 mil. KM)	Glavnica	0	0	0	1.449.283	1.739.140
		Kamata i ost. troš.	0	0	203.123	486.371	445.066
UKUPNO	Glavnica	1.582.517	1.193.744	1.622.127	2.113.007	2.679.123	
	Kamata i ost. troš.	256.947	261.744	245.465	239.770	221.674	
	Ukupno	1.839.464	1.455.488	1.867.592	2.352.777	2.900.797	

Tablica 19: Potencijalne obveze Kantona Središnja Bosna po izdanim jamstvima u razdoblju 2022. - 2026. godina, u KM

Opis	Kreditor		Stanje	Plan	Projekcija	Projekcija	Projekcija
			2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Jamstva	Općina Kiseljak - Bank Austria Creditanstalt AG - Beč (9,769 mil. KM)	Glavnica	1.302.603	1.302.603	1.302.603	1.302.603	0
		Kamata i ost. troš.	22.512	5.863	0	0	0
	Kantonarno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH (6 mil. KM)	Glavnica	521.736	521.736	521.736	521.736	521.736
		Kamata i ost. troš.	107.058	94.015	81.208	67.928	54.884
	Zavod za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna - Raiffeisen BANK d.d. BiH (0,8 mil. KM)	Glavnica	75.023	77.159	79.355	81.614	83.937
		Kamata i ost. troš.	16.178	14.042	11.846	9.587	7.264
UKUPNO	Glavnica	1.899.363	1.901.498	1.903.695	1.905.954	605.673	
	Kamata i ost. troš.	145.748	113.919	93.053	77.515	62.148	
	Ukupno	2.045.111	2.015.418	1.996.748	1.983.468	667.822	